…оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

…эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана

№ 255 (13571)

1971 оной октябриин 28, четверг

Сэн 2 мүнгэн

…ЛОНИИТЫЕ …СҮҮЛЭГШЭ …УСЭН

…республикын журналистнуудай V съезд мүнөөдэр нээг… …эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө …ын тэмсэлэй оршон байдалда энэ съезд үнгэржэ байна. …риин 54 жэлэй ойн ойртожо байһан үедэ ажахын болон …байгуулалтын бүхы һалбаринуудта олониитэ ажалшадай …, ажалай дэбжэлтэ улам үргэдэнэ. Манай Агууехэ Эхэ …газар нютагуудтал адли Совет Буряад орон дотор юһэ… …жэлэй түрүүшын жэлэй даалгабаринуудые болзорһоонь …хын түлөө социалис мүрысөөн улам үргэнөөр дэлгэрнэ. …Директивэнүүдые бодотоор бэелүүлхэ хэрэгтэ газетэ… …видени болон радиогой үүргын улам дээшэлжэ байһан …КПСС-эй XXIV съезд тэмдэглээ һэн. Социализм капитализм …хоорондохи суртал бодолой тэмсэлэй улам хурсадажа байгаа …да общественные коммунис болгон хубилган шэнэдхэхэ, …—марксизм-ленинизмые нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ хэ… …хэблэлэй, телевидениин, радиогой үүргэ илангаяа ехэ

…XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхэ, …байгуулалтада шэнэ амжалтануудые туйлахын түлөө тэм… …олониитые элсүүлхэ, тэдэниие суртал бодолой талаар хатуу… …нютагуудтахи хэблэл, телевидени, радио партийна …нуудта саг үргэлжэ туһалжа байна.

…анхарал оролдолгын ашаар нютагай хэблэл, телевидени, …хүсэн болон ургаа. Манай республика дотор республикан… …нагай 19 газетэ, заводуудай хэдэ хэдэн барламал газетэнүүд …Эдэнэр хамтадаа 177 мянган хэһэгээр гарана. Уран зо… …олитико-политическэ «Байгал» журнал улад зоной дунда суутай …Энэ журналда манай республикын зохёолшод, журналист… …нда России Федерациин автономито республиканууд, хи… …болон областьнуудай зохёолшод болон журналистнууд ха…

…нэ гадна Буряад орондо номой хэблэл үргэнөөр хүгжэн… …публикын номой хэблэл жэл бүри 150 нэрэтэй миллион ша… …гарадаг элдэб ном хэблэнэ.

…ай радио хоёр программаараа сүүдхэдэө 26 часай туршада …хэнэ. Телевидениин Улаан-Үдын студи хадаа өөһэдынгөө …харуулхаһаа гадна, «Орбита» станцяар түбэй дамжуулга…

…үедэ нютагуудтахи хэблэл, радио болон телевидени КПСС… …съездын шиидхэбэринүүд болон материалнуудые нэбтэ… …хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна. «Правда Бурятии», «Буряад… Буряадай залуушуул» газетэнүүд КПСС-эй XXIV …шиидхэбэринүүд соо тодорхойлогдоһон теориин, бодото бай… …тала асуудалнуудые, В. И. Ленинэй зохёолнуудые нэбтэ… …материалнуудые номерһоо номерто гаргана. Эдэ га… …зуудаһанда хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй статья, …нүүд үдэр бүри гаражал байдаг юм. Октябриин ху… …үндэлэлэй мүрысөөнэй ябаса тухай, ажа… …дээшэлүүлхэ, продукци улам ехээр үйлэдбэрилэн гарга… …ень һайжаруулха тухайда эдэнэр үдэр бүри газетэнүүдтэ

…ухаанай, түрүү дүй дуршэлэй туйлалтануудые хү… …нэбтэрүүлхэ» гэһэн радио-суглуулбари дамжуулагда… …ой. «Нүхэр хүдэлмэришэн» гэһэн үлхөө темэтэй дамжуул… …нэр хэгдэнэ. «Дэбжэлтэ-71» гэһэн телевидениин эмхид… …зохёолшодой, урлан наринжуулагшадай конкурс хүн …гарданхай.

…дые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ районно газетэнүү… …дээшэлүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолой гараһан… …аймагай газетэнүүдэй удха, уран найруулга эли бодо һай… …өө нютагуудта болоһон социальна, культурна хубилалта… …нөөр харуулна, экономикын, культурын, партийна органи… …эмхидхэлэй болон ойлгууламжын хүдэлмэри, мүн ажа… …рын байгуулалтада коммунистнуудай түрүү үүргэ, түрүү …үргэнөөр харуулдаг болоо. Тэрэшэлэн культурын, элүү… …ын, һургуулиин, ажалшадай эрилтэ хангадаг албанай, кол… …совхозуудай хүдэлмэридэ тохёолдодог зарим дутагдал… …гай газетэнүүд хурсаар шүүмжэлдэг болоо.

…ай зургаануудые партиин зүгһөө ударидаха гээшэ газетэ… …хүдэлмэри һайжаруулха шухала эрхэ нүхэсэл мүн болоно. …КПСС-эй олон райкомууд газетэнүүдэй удха һайжа… …лада ехэ анхаралаа хандуулдаг, газетэнүүдтэ мэргэжэлтэй …лгэхэ гэжэ оролдодог болонхой. Нютагуудтахи ажабай… …дүүрэнээр, аймаг бүхэнэйнгөө онсо шэнжые гүнзэгыгөөр …тулада «Коммунизмын туяа», «Улаан Сэлэнгэ», «Зэдын …ерёд», «Ленинэй зам» газетэнүүд ехэ оролдолго гаргана. …нүүдтэ гараһан материалнуудай олонхинь гүн удхатай, …байдаг. ■

…ые нютагуудтахи газетэнүүдэй, телевидени болон радио… …лтануудые хаража үзэхэдэ, зарим газетэнүүд, радио, те… …программа мүнөөнэй эрилтэдэ үшөөл хүрэнэгүй гэжэ …Нниитын пропагандист, агитатор, эмхидхэгшэ гэһэн …амараар бэелүүлдэг газетэнүүдэй хажуугаар, мүн ажабай… …оо барисаа муутай, эдэбхитэд үсөөнтэй газетэнүүд бии …видени, радиогой программа соо удхынгаа, уран һайха… …аар һула дамжуулганууд дайралдадаг зандаа.

…с общество байгуулгада, шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ хэ… …лэй, телевидени болон радиогой үүргые улам дээшэлүүл… …КПСС-эй XXIV съезд табиһан байна. Экономико болон …партийна организацинуудай эмхидхэлэй болон үзэл сур… …эриин шухала шухала асуудалнуудые гүн гүнзэгыгөөр …газетэнүүд, телевидени болон радио үргэнөөр харуулха …ажалшадай эдэбхи үүсхэл дэмжэн дэлгэрүүлхэ гээ… …шухала асуудал мүн.

…с мүрысөө саашадань улам һайнаар эмхидхэхэ тухай» …ЦК-гай һая тунхаглагдаһан тогтоол хадаа ажалшан оло… …эбхи үүсхэл улам хүгжөөхын тула партиин гаргажа бай… …оролдолгын гэршэ мүн болоно. Коммунис байгуулал… …ай үе шатадахи социалис мүрысөөнэй онсо шэнжэнүүд …нуудые гүн гүнзэгыгөөр тодорхойлхотоёо хамта ажа… …дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин ашаг үрэ ехэдхэхэ, ажалдаа, …коммунис ёһоор хандахаар олониитые хүмүүжүүл… …энэ тогтоол соо онсо заагдаһан байна.

…ческа байгуулалтын хурса арга метод болохо социалис …предприятинуудта, колхоз болон совхозуудта улам …эржэ байһан тухайда саг үргэлжэ гүнзэгыгөөр ха… …газетэнүүдэй, телевидени болон радиогой шухалын …ито мүн. Сүлөөтэ ажалша хүнэй һанаһан, сэдьхэһэн …үүлһэн баяр жаргалые, зохёохы ажалай охиие, бэдэ… …баяр жаргалые уран хурсаар харуулха шухала. Ма… …нүүд, телевидени болон радио хадаа үлүүсэ гоёохо, һайн …айлгаха, һорһон малгай үмэдхүүлхэ гэжэ оролдодог …ажахые эрхилхэ онол аргануудые, үйлэдбэриин нөөсэ, …нуудые бэдэрэн олохо, ажалые эрдэм ухаанай ёһоор …манай үе сагай хүн—совет хүниие али али тээһээнь …өөр харуулха гэжэ оролдоно бшуу.

…парти совет общественын ажабайдалда хэблэлэй, теле… …радиогой үүргые үндэрөөр сэгнэдэг, ниитын һанамжа …руулха бүгэдэ арадай трибуна гэжэ тоолодог байна. …хэблэлэй, телевидени, радиогой хүдэлмэри һайжаруул… …журналистнууд политическэ, научна эрдэмээ, мэргэжэ… …үлхэ, үргэн ниитэ арад зонтой—хүдэлмэришэн, хүдөө …холбоо барисаагаа улам үргэдхэхэ, газетэнүүдтэ га… …нуудай хүсэ нүлөө дээшэлүүлхын тулада саг үргэл… …ёһотой.

…ын журналистнуудай бүхы коллективүүд үе сагайн… …домог уран хурсаар харуулха, ушар ёһо мэдэхэ үзэл …аар хатуужанги — иимэ коммунизм байгуулагшадые …хэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, оюун бэлигээ зорюулха …шийдалтай.

ОКТЯБРИИН ХУБИСХАЛАЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ЭНЭ ЖЭЛЭЙ таряа хадалгада Мухар-Шэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхозой мэдээжэ механизатор Дондок Раднаев социалис мүрысөөндэ шалгараһан байна. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Дондок Раднаев.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

САГААН ЭДЕЭ САЛГИДУУЛАГШАД

Могсохон, Чисаан тээшэ ошоһон харгын зүүн тээ Толгойн һаалиин гүүртэ оршодог юм. Эндэхи һаалишад шэнэ табан жэлэй туршада һайнаар хүдэлжэ, ажахы дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөө толгойлжо ябанхай.

Малшад гүрэндэ һайн шанартай һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар, октябриин 1-дэ дүүргэһэн байна. Эндэхи һаалишад түсэбһөө гадуур 104 центнер һү һаажа абаа.

Эндэ дүй дуршэл ехэтэй һаалишад олон даа. Н. Галсанова, Д. Цыренжапова, Б. Гарбаева, Б. Мархасаева болон бусад жэлэй түсэбэй дүүргэлтэдэ ехэхэн хубитаяа оруулжа шадаа.

Хоёр жэлэй урда тээ Буда-Ханда Дараевна Жамьянова совхозой рабочкомой түрүүлэгшээр хүдэлжэ байһанаа, һайн дураараа гүүртые даагшаар ороо бэлэй. Энэ нүхэрые Хэжэнгэ нютагта мэдэхэгүй хүн хомор лэ байха. Буда-Ханда Дараевна эдир залууһаа хойшо колхоз, совхоздо хүдэлжэ ябаһан юм. Тушаажа абаһан ажалдаа оролдосотойгоор хандадаг, мүн һаалишадтаяа хөөрэлдэжэ байдаг юм.

Наймадахи табан жэлэй түсэбэй дүнгөөр ажалдаа амжалта туйлаһанайнгаа түлөө Буда-Ханда Дараевнагай үбсүүндэ Октябриин Революциин орден ялараа бэлэй.

Д. ГОМБОЕВ.

Хэжэнгын совхоз.

МАГТААЛДА ХҮРТЭНЭ

Хүрбын леспромхозой модошод хүдөө ажалшадтаа саг үргэлжэ туһа хүргэдэг. Үбһэ, таряаень хуряалсадаг. Байрын гэрнүүдые барижа үгэдэг. Энэ леспромхозой хүдэлмэришэд байгша ондо сабшалан һайжаруулха талаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Хүрбын совхозой сабшалан, таряанай поли дээрэ 955 тонно наг шэбхэ гаргажа тараһан юм.

Тус леспромхозой хүдэлмэришэд, модо урадхуулагшад 475 гектар газарһаа зелёнко хуряахаар уялга абаад, тэрэнээ амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна.

Ж. БАДМАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

НОЯБРИИН ТҮСЭБӨӨР

Арба һарын түсэбһөө гадуур 500 центнер колбасагай зүйлнүүдые үйлэдбэрилжэ, октябриин һайндэртэ бэлэглэхэ гэһэн социалис уялга Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай колбасна заводой коллектив абаһан юм.

Һаяхан тус заводойхид энэ уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэһэн тухайгаа мэдээсэбэ. Мүнөө колбаса үйлэдбэрилэгшэд ноябрь һарын түсэбөөр ажаллажа ороо.

— Түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэб болзорһоонь арбан хоног урид дүүргэжэ, саашанхи жэлнүүдтэ туйлаха амжалтынгаа табсан табиха гэжэ КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдтэй танилсажа байхадаа манай коллектив шиидэһэн юм,— гэжэ заводой директор Григорий Яковлевич Макальский хөөрэнэ.—Энэ зорилгоёо дүүргэхэ байхабди, арга боломжошье бии.

Эндэ социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Комбинадай холодильнигай В. Сошниковой хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай гаргаһан «Хүдэлмэриин 8 часай даабарие 7 часта дүүргэхэ» гэһэн үүсхэлые колбасна заводойхид бултадаа тооной дэмжэһэн байна. Энээнэй ашаар халаанайнгаа даабари дүүргэдэггүй хүдэлмэришэн байхагүй.

Халаануудай хоорондохи мүрысөөндэ Социалис Ажалай Герой мастер Клавдия Ивановна Филипповагай хүтэлбэрилдэг халаанайхид түрүүлжэ ябана. Даабаряа тэдэнэр үдэр бүридэ 110—115 процент дүүргэжэ, һайн шанартай элдэб сортын колбаса үйлэдбэрилнэ.

Заводой бригадануудые абажа харабал, Николай Александрович Аранзинай хүтэлбэрилдэг мяха шулагшадай бригадынхид урданайхидал эрхимлэһээр. Тус бригадын гэшүүн бүхэн бүри сентябриин һүүл багта октябрь һарынгаа түсэб дүүргээд, мүнөө ноябриин түсэб дүүргүүтэй байна. Ажалай бүтээсын талаар тэдэнэр түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ туйлагдахаар хараалагдаһан хэмжээндэ мүнөө хүрөөд байна.

Туйлаһан амжалтаяа бүри арьбадхаха зорилго колбасна заводойхид урдаа табяад, һайндэрэй хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаба.

Д. ЦЫРЕНОВ.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

ВЕНОК ТАБИГДАБА

ПАРИЖ. (ТАСС-ай тусхай корр.). Шарль де Голлиин талмай дээрэхи Триумфальна арка доро мүнхэ галай дүлэн носожо байдаг. Танигдаагүй сэрэгшын хүүр дээрэ тэрэ дүлэн үдэр, һүнигүй ялардаг.

Октябриин 26-най үглөөгүүр КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев эндэ ерэбэ. Совет айлшантай хамта Франциин премьер-министр Ж. Шабан-Дельмас ерэлсээ.

СССР ба Франциин Гүрэнэй гимннүүд гүйсэдхэгдэбэ.

Л. И. Брежнев танигдаагүй сэрэгшын хүүр дээрэ венок табиба. «Франциин танигдаагүй сэрэгшэдэ. Л. И. Брежнев» гэжэ веногой утаһан дээрэ бэшээтэй. Суглараг-шад минутын туршада абяагүй байжа, дайнда унагшадые хүндэлэн ёһолбо.

Триумфальна аркын хүндэтэ айлшадай дэбтэртэ — алтан дэбтэртэ Л. И. Брежнев гараа табиба.

Тугшадай, дайнай ветерануудай түлөөлэгшэдэй болон «Нормандия—Неман» гэжэ полкын ветерануудай жагсаалай урдуур Л. И. Брежнев ябажа гараба. Хамтын дайсан — фашизмтай тэмсэлдэ ээм ээмээ түшэлсэн ябаһан сэрэгшэдые совет айлшан халуунаар, үнэн зүрхэнһөө амаршалаа.

КАНАДАДА А. Н. КОСЫГИНАЙ АЛБАНАЙ ХЭРЭГЭЭР АЙЛШАЛАЛГА ДҮҮРЭЭ

ТОРОНТО. (ТАСС-ай тусхай корр.). Канадын промышленнигуудай ассоциаци октябриин 25-най үдэшэ Онтарийска научна центрэй байшан соо СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай хүндэлэлдэ обед эмхидхэһэн байна.

Тэрээндэ Канадын промышленнигуудай ассоциациин президент Ж. Фильон, правительствые сенадта түлөөлдэг удамарша П. Мартин, обороной министр Д. Макдональд ба бусад тушаалтад, худалдаа наймаа эрхилдэг бүлэгүүдэй түлөөлэгшэд Канадын зүгһөө байлсаа.

Промышленнигуудай ассоциациин президент Ж. Фильон А. Н. Косыгиние амаршалха зуураа, иигэжэ мэдүүлбэ: һанал бодолнуудайнгаа алгасадаг байһанһаа дулдыдангүй, гүрэнүүдэй ажал ябуулагшадай харилсан айлшалалсалгань үгээ ойлголсохо ябадалда туһа хүргэхэ талаараа ехэ удха шанартай байна гэбэ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин харюугай үгэ хэлээ. Тиихэдээ СССР Канада хоёрой хоорондын экономическа холбооной саашадаа үргэдхэгдэхэ байһанда этигэдэгээ элирхэйгээр мэдүүлбэ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ үгээ түгэсхэхэ зуураа, совет-канадын харилсаанай улам һалбархын түлөө, харилсан этигэлсэлгын түлөө, совет ба канад арадуудай хоорондын хани барисаанай түлөө хундага үргэжэ, үгэ хэлээ.

ТОРОНТО. (ТАСС-ай тусхай корр). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, тэрэниие үдэшэжэ ябалсаһан хүнүүд Канадада албанай хэрэгээр айлшалалгынгаа дүүрэмсээр. Кубада хани ёһоор айлшалхын тула октябриин 26-най үглөөгүүр Торонтоһоо мордоо.

А. Н. КОСЫГИН КУБА ЕРЭБЭ

ГАВАНА. (ТАСС). Кубын Коммунис партиин Центральна Комитедэй ба Революционно правительствын уряалаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин октябриин 26-да эндэ ерэбэ. Тэрээнтэй хамта Грузиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Г. Д Джавахашвили, СССР-эй Далайн Флодой министр Т. Б. Гуженко, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо С. П. Козырёв гэгшэд ерэлсээ.

Советскэ Союзай, Кубын тугуудаар шэмэглэгдэһэн «Хосе Марти» гэжэ Гаванын аэропортдо А. Н. Косыгиние Кубын Коммунис партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Революционно правительствын Премьер-Министр Фидель Кастро Рус. Кубын республикын Президент Освальдо Дортикос Торрадо, Кубын компартиин ЦК-гай хоёрдохи секретарь, революционно зэбсэгтэ хүсэнүүдэй министр Рауль Кастро Рус, Политбюрогой бусад гэшүүд, ЦК-гай секретариадай болон Кубын правительствын гэшүүд угтаба.

Угтагшадай дунда СССР-һээ Кубын республикада байдаг элшэн сайд Н. П. Толубеев, Гаванада байдаг дипломатическа түлөөлэлгэтэ эмхинүүдэй толгойлогшонор, Кубаһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Рауль Гарсия Пелаес, Кубын, хариин журналистнууд байгаа.

Ехэ буугаар 21 дахин буудажа, салют үгэбэ.

Советскэ Союзай, Кубын республикын гүрэнэй гимннүүд гүйсэдхэглэбэ.

А. Н. Косыгин, Фидель Кастро, Дортикос Торрадо гэгшэд хүндэлэлэй харуулай урдуур ябажа гараба. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Кубын тушаалта нюурнуудтай хани ёһоор мэндэшэлэлсээд, Фидель Кастро, Дортикос Торрадо гэгшэдтэй хамта нээлгээтэй машинада һууба. Машинанууд Гавана тээшэ шэглэн зорибо. Хорин зургаан километр утатай замдань тэдэниие нииславл хотын олон зуу мянган хүн зон угтан амаршалаа.

ПАРИЖАЙ РАТУШАДА УГТАМЖА БОЛОО

ПАРИЖ. (ТАСС-ай тусхай корр.). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежнев октябриин 26-да Парижай ратушада ерээ.

Ратушын талмай дээрэ суглараһан Франциин түб хотын ажалшад Л. И. Брежневые нэрьемэ альга ташалгаар, «Советскэ Союз мандаха болтогой!» гэһэн амаршалгын үгэнүүдээр, «Интернационал» дуулажа угтаа.

Ратушын дэргэдэ совет үндэр тушаалта айлшаниие Парижай муниципальна соведэй түрүүлэгшэ Ж. Шериу амаршалаа.

Л. И. Брежнев алтан дэбтэртэнь гараа табяа.

Хүндэтэ ёһололой зал соо КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин хүндэлэлдэ ехэ уулзалга болоо.

Уулзалга дээрэ Парижай муниципальна соведэй гэшүүд, Франциин Национальна суглаанай гэшүүд, олониитын түлөөлэгшэд, дипломатическа корпус байлсаа.

Совет талаһаа Л. И. Брежневтэй суг ерэлсэһэн СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй наука болон техникын талаар комитедэй түрүүлэгшэ В. А. Кириллин, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, СССР-эй Гадаадын худалдаа наймаанай министр Н. С. Патоличев, бусад тушаалта нюурнууд байлсаа. СССР-һээ Францида байдаг элшэн сайд П. А. Абрасимов, советскэ посольствын хүдэлмэрилэгшэд мүн лэ байлсаа.

Зал соо СССР-эй ба Франциин гүрэнүүдэй гимннүүд зэдэлээ.

Уулзалга дээрэ Парижай муниципальна соведэй түрүүлэгшэ үгэ хэлээ.

Ж. ШЕРИУГАЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Господин Генеральна секретарь!

Парижайхидай үндэрөөр сэгнэдэг уг заншалай ёһоор энэ ратушада Танние хүлеэн абаха гээшэ бидэндэ ехэ баяр болоно гээд манай муниципальна соведэй зүгһөө би Танда мэдүүлхэ байнаб. Энэ хэлээшэдэмни этигыт.

Та, Господин Генеральна секретарь, илангаяа хүндэтэй айлшан болонот. В. П. Брежнeвада Парижай ажаһуугшадай һайн һайхан амаршалга хүргэхэ золтойб.

Агууехэ ороной үндэр тушаалта түлөөлэгшые угтан абаха гээшэ гансахан баяр бэшэ, харин үндэр нэрэ хүндэ бидэндэ олгожо үгэнэ. Танай агууехэ оронтой Франци талархалай, хани барисаанай, уг заншалай холбоотой юм. Энэ холбоо барисаае манай хоёр арадууд үнэн сэдьхэлээрэə дэмжэдэг юм, мүн түүхын ба уласхоорондын политикын таарамжагүй ябуулгануудаар хэзээдэшье эбдэгдээгүй байха.

Господин Генеральна секретарь, Танаар дамжуулан Советскэ Союзые Париж амаршална. Советскэ Союз дэбжэлтын, эб найрамдалай хэрэгтэ томо хубитаяа оруулһан орон гээшэ.

Жэл бүри манай оронуудай хоорондохи худалдаа наймаанайшье, мүн соёл культурын талааршье холбоон хэлбэришэгүйгөөр үргэдэнэ. Энээндэ баярлангүй яалтайб! Танай агууехэ классигууд Пушкин, Толстой, Достоевский Францида ходо угтагдажа байгаа, мүн тиимэл угтамжада Бальзак, Виктор Гюго Россида хүртэдэг һэн. Тиихэл ёһотой байгаа, юуб гэхэдэ, тэдэнэр зохёолнууд соогоо манай аха дүүгэй, һайн һайханай гүнзэгы мэдэрэлые тодорхойлон харуулжа шадаһан байгаа бшуу.

Мүнөө манайдашье, танайдашье литературын, хүгжэмэй, искусствын, наукын талаар хоёр оронуудай шэнэ туйлалтануудаар, дэлхэйн хүгжэлтэдэ тэдэнэй оруулһан баялигуудаар ехэтэ һонирхожо байдаг юм. Советскэ Союзай томо томо городуудаар «Комеди Франсезэй» гастрольдо ябаһанайнь, Парижай оркестрын концертнүүдые харуулһанайнь һүүлээр манай түб хотодо гайхамшагта Ехэ театрай труппа ерээ һэн. Выставкэдэ хабаадахын тула хэдэн жэлэй урда тээ совет музейнүүд Пикассогой олон тоото зурагуудыень Франци эльгээһэн бэлэй. Өөнэндэнь харюу болгон Москвада француз зурагуудай томо мастернуудай зураашадромантигуудай, импрессионистнуудай выставкэнүүд эмхидхэгдээ һэн. Ерэхэ жэлдэ скульптор Бурделиин зохёолнуудай выставкэ болохо байна.

Манай кинотеатрнуудта Эйзенштейнэй, Довженкын, мүнөөнэй режиссернуудай эрхим һайн зохёолнууд, танай орондо — Рене Клер, Марсель Карнэ гэгшэдэй зохёолнууд харуулагдажа байдаг. Зохёолшо коллективүүдэй бэе бэедээ айлшалха ушар хани харилсаагаа бүри аша ехэтэй болгохо арга боломжо нээжэ үгэнэ.

Манай харааһаар байтар болоһон байһан эдэ бүхы нягта холбоо барисаанууд хадаа хуушарһан, аша үрэгүй зүришэлдөөнүүдые хүн түрэлтэнэй ухаан бодол дабажа, амгалан байдалай аша туһада бүрин зорюулагдаха — тиимэ үдэр ерэхэ байһанда гүнзэгыгөөр этигэхэ эшэ үндэһые манда олгожо үгэнэ.

Манай эгээн һайн хүсэл иимэл даа. Энэ найдамтай ерээдүймнай совет ба француз арадые бүри дүтэлүүлхэ байһандань би жаргалтайб. Үнгэрһэн дайнда эрхэ сүлөө хамгаалха хамтын тэмсэл, дайнда ушарһан хүндэ хүшэр зоболон, баатаршалга, манай солдадуудай хани барисаае улаан шуһаар нэгэдүүлһэн дайшалхы аха дүүгэй һайн һайхан барисаан манай хоёр арадуудые мүн лэ тиигэжэл бэе бэедэнь дүтэлүүлһэн байха юм. Энэ хани барисаанай һүлдэ «Нормандия-Неман» гэжэ нэрэтэй эскадрили болоһон байгаа.

Амгалан байдал байгуулһанай һүүлээр манай хоёр оронууд дэбжэлтын түлөө тэмсэлые адлихан эршэмтэйгээр һэргээһэн байна. Дайнай үедэшье, мүн амгалан байдалай үедэшье совет хүнүүдэй гаргаһан габьяае дурдаха зуураа, господин Генеральна секретарь, «Манайда айлшалыт!» гэжэ хэлэхыемни зүбшөөгыт, тиигээд генерал де Голлиин хэлэһэн үгэнүүдые: «Энэ агууехэ арадта, танай арадта хани барисаанай мэдэрэлтэйбди, омогорхонобди» гээд бүхы парижайхидай үмэнэһөө эндэ дабтахыемни зүбшөөгыт.

Л. И. Брежнев харюугай үгэ хэлээ.

Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Господин Түрүүлэгшэ, муниципальна соведэй господанар, гэшүүд!

Эмэгтэй, эрэгтэй парижайхид!

Парижда бидэнэрые хаа хаанагүй халуун зүрхэнэй угтамжаар угтажа байһанайтнай түлөө Франциин һайн һайхан түб хотын ажаһуугшадта нэн түрүүн, энэ ушарые хэрэглэн, баяр хүргэхыемни зүбшөөгыт.

Бидэнэр бүгэдөөрэн танай гайхамшагта городоор ехэтэ һонирхон байнабди. Олон арадуудай хуби заяанда нүлөөлһэн түүхын хорёод зуун жэлнүүдэй хүшөөнүүд, үни холын дундада зуун жэлнүүдэй харанхы мунхаг үйлэ хэрэгүүдэй талмайнууд, Агууехэ революцинуудай гуламта, сүлөөдэ дуратай арадай алдарта хэрэгүүд. Искусствын, архитектурын шухаг баялигуудай суглуулбари. Мүнөө үе сагай промышленностиин, наукын, культурын түб газар. Эршэ ехэтэй, ажалда дуратай, хүхюун сэнгэлиг, оюун ухаатай, хэрэгтэй болоходонь—баатар хүнүүдэй ажаһуудаг город. Эдэ бүгэдэ Париж гээшэ. Иимэ городто һанаа амараар хандажа болохо аал? Намтай суг ябагшад, би һанаа амар байжа шадахагүй байнабди. Бидэнэр, Москвагай түлөөлэгшэд, Парижда түрүүшын харасаһаа дурлаабди, эндэ байһан богонихон сагай туршада тэрээнтэй түрэл болсобди.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЬЭЭ, СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЬЭЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЬЭЭ

КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, Социалис Ажалай хоёр дахин Герой, Ленинэй ба Гүрэнэй шангуудай лауреат, мэдээжэ эрдэмтэ, ракетнэ-замбуулинай техникын талаар конструктор **ЯНГЕЛЬ Михаил Кузьмич** 1971 оной октябриин 25-да 60-тайдаа гэнтэ наһа бараба гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет гүнзэгы шаналалтайгаар мэдээсэнэ.

КПСС-эй Центральна Комитет
СССР-эй Верховно Соведэй Президиум
СССР-эй Министрнүүдэй Совет

Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

(Түгэсхэл. Эхининь 1-дэхи нюурта)

Парижтай сэхэ уулзаад байхадаа, 1944 оной августда гаргаhан габьяагай уг зорилгые шэнээр ойлгообди. Тиихэдэ парижайхидай зэбсэгтэ восстани гитлеровскэ эзэмдэгшэдэй гэмтэ муухай түсэбүүдые таhалдуулhан байгаа. Тэдэ эзэмдэгшэд танай городые hандаргааха гэжэ түхеэржэ байгаа бэлэй. Фашис богоолшолгоhоо Эхэ ороноо, Европые сүлөөлхын түлөө хори миллион хүбүүд, басагадайнгаа ами наhа үгэhэн совет арад Франциин эсэргүүсэлтын хүдэлөөндэ хабаадагшадай дунда, ниитын дайсанда эсэргүүгээр тэмсэжэ байhан Франциин патриодуудтай суг хамта үсөөн бэшэ совет хүнүүдэй хэhэн эрэлхэг зоригтой тэмсэлээр омогорхоно гээд би танда хэлэжэ шадаха байнаб. Танай орондо унаhан, танай газарта хүдөөлүүлэгдэhэн совет сэрэгшэд тухай анхарал оролдолго гаргажа байhан Франциин бүхы муниципалитедүүдтэ, коммунануудта совет арадай гүнзэгы баяр эндэhээ хүргэхыемни зүбшөөгыт.

Ерээдүйн үетэн дайн сэрэгые, шуhа адхалгые, хохидолые бү мэдэг гэжэ найдажа, дайнай үедэ унаhан баатарнуудай хүүр дээрэ толгойгоо дохидог байгаабди. Мүнөө дайнай hүүлээр түрэhэн залуу хүнүүд эдэбхитэй ажабайдалай замда орожо ябана. Европынхидай шэнэ үетэндэ ямар уг заншалаа дамжуулан үгэхэмнай манhаа, манай оронуудай хамтын ажал ябуулгаhаа ехэнхидээ дулдыдаха байна.

Манай дабажа гараhан бэрхэшээлнүүдтэй, хохидол зоболонгуудтай мүнөөнэй үетэнэй, тэрэнэй хойто тээхи үетэнэй ушархагүйн тула оролдохо түүхэтэ харюусалга бидэндэ даалгагданхай. Тогтууритай амгалан байдал тэдэндэ хангаха, тэдэнэй зохёон байгуулхы эдэбхи үүсхэлые имагтал зохёохы ажалда, бэе бэетэйгээ уулзажа, ойлголсожо байха хэрэгтэ шэглүүлхэ — нимэл даа манай зорилго.

Мүн ондоо удхатай түүхын харюусалга манда даалгагданхай. Европын түби дээрэ туйлай ехэ ухаан бодолой, экономическа арга боломжо суглуулагданхай. Хэрбээ энэ арга боломжын үгэжэ шадаха юумэеэ хүн түрэлтэндэ үгөөгүй hаань, түүхэ маниие хүлисэхэгүй. Европын оронуудта олон зуун жэлэй туршада суглуулагдаhан дүршэл ба арга шадабариие промышленностиин хүгжэлтэдэ, научна шэнжэлгэнүүдтэ зорюулан нэгэдүүлхэ хэрэгэй шухала байhаниие научно-техническэ революци нэтэрүүтээр баадхана. Нэгэдэмэл хүсэл оролдолгоороо манай үе сагай шухала асуудалнуудые — маниие тойрон байhан байгаалиие хамгаалха, аюултай үбшэнүүдтэй тэмсэхэ асуудалнуудые хүнгэнөөр шиидхэжэ болоно.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, манай хоёр оронуудhаа гадна, бүхы европынхидай, тэрээнhээ байтагай — дэлхэйн бүхы арадуудай аша туhада харюусадаг амгалан ёhоной, зохёон байгуулха зорилгоор хани харилсаа байгуулха үргэн харгы урдамнай угтажа байна.

Хүндэтэ ханинар! Манай оронуудай түб хотонуудай — Париж ба Москвагай хоорондохи холбоон ба харилсаан болбол Франци ба Советскэ Союзай хоорондохи хани ёhоной харилсаанай бага бэшэ удха шанартай хэрэг болоно. Эдэ холбоонууд мүнөөшье ехэ юм, зүгөөр бүри эдэбхитэй, үргэн, аша үрэ ехэтэй боложо шадаха байна гээд бидэнэр этигэнэбди. Тиимэ болохо гээд бидэнэр этигэнэбди.

Алдарта Парижай ажаhуугшадта эб найрамдал, амгалан байдал, элүүр энхэ, зол жаргалтай байхые хүсэхыемни зүбшөөгыт!

Ж. Шериугай, Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгэнүүдые эндэ байгшад ехэ анхаралтайгаар шагнаа, альга ташалгаар угтаа.

Угтамжын үедэ Парижай муниципальна соведтэ бэлэг болгон, «Һайндэрэй Москва» гэhэн фарфорово ваза Л. И. Брежнев бэлэглээ. Энэ вазые Ленинградай М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ заводой уран зураашад, мастернууд бүтээгээ юм.

Л. И. БРЕЖНЕВ БА Ж. ПОМПИДУГАЙ ХООРОНДОХИ УУЛЗАЛГАНУУД

ПАРИЖ. (ТАСС). Октябриин 25—26-да КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежневэй ба Франциин Республикын Президент Ж. Помпидугай хоорондо хоёр талые hонирхуулдаг олон асуудалнуудаар удаан үргэлжэлhэн хөөрэлдөөнүүд болоо.

Хөөрэлдөөнэй үедэ мэдээсэлнүүдээр андалдаан болоо.

СССР-эй дотоодын байдал ба экономическа хүгжэлтэ тухай, гадаадын политическэ ажал ябуулга тухай Л. И. Брежнев президентдэ хөөрэжэ үгөө. Франциин хүгжэлтэ тухай, тэрэнэй гадаадын политикын асуудалнууд тушаа Ж. Помпиду Л. И. Брежневтэ хэлэжэ үгөө. Тиихэдээ Советскэ Союзай ба Франциин хүгжэлтэдэ хоёр оронуудай хоорондохи экономическа, научно-техническэ, соёл культурын харилсаан ехэ удха шанартай гээд тэмдэглэгдэhэн байна. Тэрэшэлэн энэ харилсаае гүнзэгырүүлхэ, хүгжөөхэ хэрэгтэ хабаатай тодорхой асуудалнууд тушаа hанамжанууд хубаалдагдаhан байна. 1970 оной октябриин 13-ай совет-француз протоколой дүүргэлтын асуудалнууд хөөрэлдөөнэй үедэ зүбшэгдөө.

Совет-француз хоёр талын харилсаануудые зүбшэн хэлсэлгын үедэ тэрэниие саашань хүгжөөхэ ёhо гуримууд тушаа хөөрэлдөөн болоо.

Уласхоорондын асуудалнуудай талаар Европодо, Европын аюулгүй байдалда хабаатай зарим асуудалнууд хэлсэгдэhэн байна. Тиихэдээ совет-француз арадуудай аша туhые тодорхойлhон нэгэн адли хараа бодолтой байhан ушар элирхэйлэгдээ.

Хоёр талын харилсаануудай, мүн уласхоорондын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлүүлэгдэхэ.

Л. И. Брежнев Ж. Помпиду хоёрой хоорондохи хөөрэлдөөн сэхэ руунь хэлсэлгын, бэе бэеэ ойлголсолгын, үнэн зүрхэнэй, хани барисаанай оршон байдалда үнгэржэ байна.

ҮНЭН СЭХЭЭР ХӨӨРЭЛДЭЛГЫН БА ҮГЭЕЭ ОЙЛГОЛСОЛГЫН ОРШОН БАЙДАЛ

1971 оной май соо Советскэ Союзда албанай хэрэгээр айлшалха үедөө Канадын Премьер-Министр П. Э. Трюдын дамжуулhан уряалай ёhоор, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин 1971 оной октябриин 17-hоо 26 хүрэтэр Канадын правительствын айлшан боложо, албанай хэрэгээр Канадада аяншалба.

Премьер-Министр Трюдотой А. Н. Косыгинай хэhэн хөөрэлдөөнүүд үнэн сэхээр үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда, хоёр ороной хоорондын хүршэ, хани ёhоной харилсаантан зохилдуулагдан, зүбшэлэлсэл тухай 1971 оной майн 19-дэ Москвада гар табигдаhан протоколой үндэhөөр үнгэрөө гэжэ Совет-Канадын коммюнике дотор тэмдэглэгдэнэ. Эдэ хөөрэлдөөнүүд хоёр оронииe hонирхуулдаг уласхоорондын асуудалнуудаар, мүн совет-канадын харилсаанда хабаатай асуудалнуудаар hанал бодолнуудаа ашатай туhатайгаар, үрэтэй hайнаар зүбшэн хэлсэхэ арга олгоо. Совет-канадын харилсаан hүүлэй уулзалгаhаа хойшо улам хүгжөө гэжэ алишье талада ашатай туhатай байхаар, шадвал hаа олон hалбаринуудай талаар хоёр ороной хоорондын харилсаае үргэдхэхэ гэhэн тус оронуудай hанаашалга бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байнхай гээд правительствануудай толгойлогшонор ханангяар тэмдэглээ гэжэ коммюнике дотор он солон заагдана.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ ба Канадын Премьер-Министр правительствануудайнгаа гадаадын политическэ хараа бодолой гол зүйлнүүдые элирхэйлэн дурдаад, эб найрамдалай ба уласхоорондын харилсаа холбоо хүгжөөлгые Советскэ Союзай, Канадын ойшоодог байhыень лаблан баталба. Бүхы гүрэнүүд өөhэдынгөө ниитын ба социальна байгуулалтаhаа дулдыдангүй, хоорондоо этигэлсэлгын, бэеэ дааhан байдал ба национальна түгэс сүлөөгэй, территориин талаар бүрин бүтэн байлгын, гүрэнүүдэй тэгшэ эрхын, дотоодынгоо хэрэгүүдтэ хамааралсахагүйн, хүсэ хэрэглэлгэhээ, хэрэглэхээр занаха ябадалhаа арсалгын, арсалдаатай асуудалнуудые ООН-ой Уставтай зохилдуулан хэлсээ хэhэнэй үндэhөөр шиидхэхэ гол ёhонуудые хэлбэришэгүйгөөр баримталха ёhотой гэжэ хоёр тала зүблэрэн ойлголсоо.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ ба Канадын Премьер-Министр Москвадахи hүүлэй уулзалгаhаань хойшо уласхоорондын хэрэгүүдэй ямараар хүгжэhые хаража үзэбэ. Бүгэдэ ниитын эб найрамдал сахиха хэрэгтэ Европодохи аюулгүй байдал хангалгын онсо шухала байhые тусхайлан тэмдэглээд, Европодохи таарамжатай хүгжэлтэдэ туhа хүргэхэ гэжэ эрмэлзэдэг байhанаа элирхэйлэн мэдүүлээ. Европын бүхы гүрэнүүдэй, тэрэшэлэн Канадын ба США-гай хабаадалгатайгаар, Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудые хэлсэхэ зүблөө hайтар бэлдэжэ үнгэргэхые шухалада тоолодог тухайдаа хоёр тала элирхэйлэн мэдүүлээ гэжэ коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

Яаралтайгаар зэбсэглэхэ ябадал зогсоохо, буу зэбсэгүүдые, тэрэ тоодо ядернашье, юрыншье зэбсэгүүдые, уласхоорондын шанга ба үрэтэй хиналта доро бүгэдэниитээрээ хүсэд бүрин хуряаха шухала гэжэ хоёр тала мэдүүлбэ.

Буу зэбсэгүүдые хуряалгын бүхы асуудалнуудые, илангаяа ядерна зэбсэг хорихо ба үгы хэхэ тухай асуудалнуудые хаража үзэхын тула, буу зэбсэг хуряалгаар бүхэдэлхэйн конференци зарлаха тухай дурадхал тушаа hанал бодолоо хөөрэлдөөнүүдэйнгээ үедэ зүбшэhэн байна.

Дэлхэйн элдэб районуудтахи түгшүүрилтэ байдалые хаража үзэхэ зуураа, Зүүн Пакистандахи оршон байдал, Зүүн Пакистанhаа хашагдан зугадаhан олон миллион хүнүүдэй Индидэ ошоод байhан ушар, тэрээнhээ уламжалан энэ райондо тохёолдоhон түгшүүрил hанаа зобоохо шалтагаан боложо үргэлжэлhөөр гэжэ хоёр тала тэмдэглэбэ. Энэ райондохи оршон байдалай саашадаа муудалгые зогсоохо ба эб найрамдал сахихын тула, Зүүн Пакистандахи байдалые политическэ талаарнь энэ дары гуримшуулха, тиихэдээ тэндэхи хүн зоной хуулита эрхэ ба ашаг туhые хараада абаха, хашагдан зугадагшадай тон hаядаа аюулгүйгөөр бусалгада туhа хүргэхэ шухала гэжэ ойлголсогдоо. Зүүн зүгтэхи байдалай шахардуу зандаа байhанда hанаагаа зободогоо хоёр тала элирхэйлэн мэдүүлбэ. Дүтын Зүүн зүгтэ хабаатай асуудалые зүб зүйтэйгөөр, политическэ талаарнь лаб шиидхэн гуримшуулхын тула, хабаатай бүхы гүрэнүүдэй зүгhөө таарамжатай хэмжээнүүдые дары абахань шухала гэжэ эдэнэр тусхайлан тэмдэглээ.

Хоёр ороной правительствануудай толгойлогшонор Индохитадтахи байдал тухай асуудалаар hанал бодолоо зүбшэлхэ зуураа, тэрээнэ hанаата болгожо үргэлжэлhөөр байhые тэмдэглээ. Өөhэдын национальна зорилгонуудтай зохилдуулан, гадаадын хамааралгагүйгөөр, өөhэдынгөө хуби заяае өөhэдөөрэн шиидхэхэ арга боломжо Индохитадай бүхы арадуудта хангажа, политическэ талаарнь гуримшуулhанай үндэhөөр энэ районд бата бэхи эб найрамдал hэргээхэ шухала гэжэ эдэ правительствануудай толгойлогшонор hанадагаа элирхэйлбэ.

Советскэ Союз ба Канада Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациие ехэ удха шанартайда тоолоно. Энэ организациие бэхижүүлхэ. ООН-ой Уставай үндэhөөр бүгэдэ ниитын эб найрамдал ба аюулгүй байдал сахиха хэрэгтэ тэрэнэй дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлхэ гээд эрид шиидэнхэй байhан тухайдаа хоёр тала дахин мэдүүлнэ.

Оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха ба hайжаруулха ябадалтай холбоотой асуудалнуудые, тэрэ тоодо буртаг муухай бололгоhоонь далайн уhа хамгаалгын асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ олон талын, түгэс харилсаа холбоо бэелүүлхэ шухала гэжэ Советскэ Союзай ба Канадын правительстванууд баталан мэдүүлнэ.

Совет-канадын харилсаанай асуудалнуудаар hанал бодолоо зүбшэн хэлсэхэ үедөө хоёр оронoй гүрэнэй ба политическэ ажал ябуулагшадай, худалдаа наймаанай болон олониитын түлөөлэгшэдэй хоорондын харилсаанай, тэрэшэлэн эрдэм, hуралсал ба соёлдо хабаатай харилсаа холбооной үргэдхэхэ байhые хоёр тала ханангяар тэмдэглэбэ.

Илангаяа эрдэм, техникын ба соёлой талаар, тэрэшэлэн ондоошье асуудалнуудаар тогтоогдоhон холбооной саашанхи хүгжэлтэнь али али талада ашатай байхаар харилсаагаа бэхижүүлхэ бата үндэhэ hуури болохо гэжэ хоёр тала лаблан мэдүүлбэ. Энэнэй тулада хоёр оронoй правительствануудай толгойлогшонор тус аяншалгын үеэр харилсаа холбо… юрэнхы хэлсээндэ гар… байна. Энэмнай хари… ной оршон, хэмжээ… туhа хүргэхэ зорилго…

Хоёр талынхид … хүгжэлтын, техническ… мышленна харилсаа … асуудалнуудта хабаат… договор баталха тухай … лын дурадхал тушаа … лоо ашатай туhатай… хэлсээ. Канадын тала … халые шэнжэлжэ үргэ… на.

Совет-канадын хо… далдаа наймаан тухай … хаража үзэгдэhэнтэй да… лан, шэниисэ худалд… трактын hаяхан бата… хананхай байhанаа Кан… элирхэйлэн мэдүүлбэ. … саашадаашье хоорондо… наймаа хэхэ зүйл бол… Советскэ Союзай … тэрэ тоодо машинануу… рэлгэнүүдые бүри ехэ… га дэмжэхэ, тэдээнда … хэбди гэжэ Канадын та… бэ. Канадаhаа абаа… лэл хэрэгсэлнүүд туш… лэ хандахабди гэжэ … тэмдэглээ. Советскэ … мүн Канададашье-аркти… онуудай шухала удха … байhые лаблан, Хойто … жэлэн ашаглалгын тал… даhан туйлалтануудые … үзөө.

СССР Канада хоёр… дын холбооe саашад… хын тула агаарай … далай дээгүүр тамарал… холбоо барисагаа үргэ… хай хөөрэлдэжэ үргэлж… сэлтэй байhанаа хоёр … хэйлэн мэдүүлбэ.

СССР-эй ба Кана… тельстванууд хоёр ор… бэрилхы ажал ябуул… рондоо саг үргэлжэ … байлгые шухалада то… ниие саашадаашье үргэ… хүсэлэнтэй байhанаа … гэжэ коммюнике дотор … дэнэ. Канадада тэрэнэй … мүүшэ халуунаар угт… лөө СССР-эй Министр… ведэй Түрүүлэгшэ баяс… гэбэ.

РОССИН ХҮГЖЭЛТЫН АЛХАМ

Агуухэ Октябриин Социалис революциин 54 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын, юhэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө шармайhан Россин Федерациин промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд тон шухала промышленна продукци үйлэдбэрилхэ, үйлэдбэрилhэн продукцияа наймаан болголгын хэмжээгээр юhэ hарынгаа түсэбые үлүүлэн дүүргээ гэжэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Түбэй статистическэ управлениин мэдээсэл соо хэлэгдэнэ. Үнгэрhэн жэлэй 9 hаратай жэшэжэ үзэхэдэ, промышленна продукци үйлэдбэрилгэ 8 процентээр дээшэлээ. Промышленна предприятинуудай ажалай бүтээсэ 7 процентээр нэмээ. Промышленна продукциин ургалтын хэмжээнэй 90 процентнь ажалай бүтээсэ дээшэлүүлhэнhээ дулдыдаа.

1970 оной 9 hаратай жэшэжэ үзэхэдэ, продукци үйлэдбэрилгээ промышленностиин гол hалбаринууд нимээр нэмээгээ гэбэл: электроэнергетикэ — 9 процентээр, түлишын промышленность — 6 процентээр, хара болон үнгэтэ металлурги—7 процентээр, химическэ ба нефтехимическэ промышленность — 10 процентээр, машина бүтээлгэ ба түмэр буйлуулга — 12 процентээр, ой модоной, модо буйлуулалгын болон целлюлозо-саарhанай промышленность — 5 процентээр, барилгын материалнуудай промышленность — 7 процентээр, хүнгэн промышленность — 6 процентээр, эдеэ хоолой промышленность —6 процентээр. Культурна ажаhуудалай, ажахын хэрэгсэлэй эд бараа үйлэдбэрилгэ 10 процентээр нэмээ.

Юhэ hарынгаа түсэбые РСФСР-эй бүхы союзна республиканска министерствэнүүд, автономито республика, хизаар болон областьнуудай промышленность үлүүлэн дүүргээ. Мурманска, Шэтын, Магаданай, Камчаткын областьнуудай болон Хальмагай АССР-эй промышленность түсэбөө дүүргээгүй байшоо.

Үнгэрhэн жэлэй энэ хугасаатай жэшэжэ үзэхэдэ, электроэнерги—25,9 миллиард киловатт-часаар, нефть—13,8 миллион тонноор, газ—3,4 миллиард кубическа метрээр, шулуу нүүрhэн — 5,8 миллион тонноор, шэрэм — 1,4 миллион тонноор, булад — 2,3 миллион тонноор, прокат— 1,8 миллион тонноор, булад соргонууд— 36,3 миллион метрээр, минеральна үтэгжүүлгэнүүд — 2,2 миллион тонноор, каустическа содо—65,9 мянган тонноор, автопокрышканууд—1,5 миллион хэhэгээр, приборнууд, автомат болон тоололгын техникын түхеэрэлгэнүүд — 212 миллион түхэригтэ, ашаанай машинанууд — 30 мянган хэhэгээр, хүнгэн машинанууд — 128 мянган хэhэгээр, трактор—5,6 мянган хэhэгээр, хүдөө ажахын машина — 47,4 миллион түхэригтэ, саарhан — 163 мянган тонноор, цемент — 2,2 миллион тонноор, шифер — 206 миллион хэhэгээр; сонхын шэл — 4,1 миллион дүрбэлжэн метрээр, мүн бусад түрэлэй продукцинууд үлүү ехээр гаргагдаа.

Үнгэрhэн жэлэй 9 hаратай жэшэжэ үзэхэдэ, арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ эды шэнээнээр нэмээ гэбэл: хлопок-пумаажан, нооhон болон улhаар нэхэгдэhэн бүдүүд — 158 миллион дүрбэлжэн метрээр, оёдолой зүйлнүүд — 361 миллион түхэригтэ, гадар трикотаж — 9 миллион хэhэгээр, радиоприёмнигууд болон радиолонууд — 430 мянган хэhэгээр, холодильнигууд — 201 мянган хэhэгээр, мебель — 112 миллион түхэригтэ, угаалай синтетическэ зүйлнүүд — 9 мянган тонноор, ургамалай тоhон — 122 мянган тонноор, консервэнүүд — 50 миллион баанхаар.

Предприятинуудай технико-экономическа дүнгүүд эрид hайжараа. Промышленностиин үйлэдбэрилhэн продукциин өөрын үнэ сэн хорооху түсэб, тэрэшэлэн нөөсэлэлгын түсэб дүүргэгдээ.

Ажалай бүтээсые саашаhаа дээшэлүүлхэ зорилгоор бии байгаа арга боломжоёо республикын промышленность гүйсэд ашаглаагүй гэжэ РСФСР-эй ЦСУ-гай мэдээсэл соо тэмдэглэгдэнэ. Промышленностиин юрэнхы дээрээ 9 hарынгаа түсэбые дүүргээшье hаань, зарим предприятинууд үйлэдбэриингөө, үйлэдбэрилhэн продукцияа наймаалалгынгаа, ажалайнгаа бүтээсэ дээшэлүүлэлгынгээ болон нөөсэлэлгынгөө түсэбтэ даабаринуудые дүүргээгүй байшоо. Хараалагдаhан янза бүриин продукци үйлэдбэрилэлгэ хаа хаанагүй хангагдана гэжэ хэлэхээр бэшэ.

Наука, техникын туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ ажал промышленна предприятинуудта хэгдэжэ үргэлжэлүүлэгдээ. Шэнэ түхэлэй продукци гаргалга ашаглагдаа, түрүү технологическа процессүүд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ, үйлэдбэриие саашадань оньhожоруулха, автоматизацилха хэрэг үргэлжэлүүлэгдээ.

(ТАСС).

Улаан-Үдын пристаниин уhан замшад хүдөө ажалшадта шухала хэрэгтэй ашаа саг болзор соонь хүргэхын тула ехэ оролдолго гаргадаг. Ехэ ашаа шэрэхэ зорилготойгоор судануудай экипажууд хоорондоо мүрысэнэ. Жэшээлхэдэ, «Александр Матросов», «Константин Заслонов», «Юрий Смирнов» гэдэг судануудай экипажууд ашаа шэрэхэ жэлэйнгээ даабари үни хада дүүргэhэн байха юм. Эдэнэр үшөө ехэ ашаа шэрэхын тула шэнэ зорилго урдаа табинхай.

Тиигэншьегүй яаха гээшэб! Уhа голнуудай мүльhэн дуулгаар хушагдаха саг дүтэ болоjол байна. Үлэhэн богонихон болзор соо тон ехэ ашаан шэрэгдэхэ болоно.

ЕХЭ АШАА ШЭРЭХЫН ТУЛА

Республикын уhан замшад байгша оной тамаралгын үедэ 18 мянган тонно ороохо, 12,5 мянган тонно шэнгэн түлишэ, 7 мянган тонно нүүрhэ, 140 мянган кубометр модо шэрэхэ даабаритай юм. Ажалай ябаса хараад үзэхэдэ, уhан замшад урдаа табигдаhан даабаряа дүүргэжэл байна. Сэлэнгэ, Баргажан, Сүхэ голнууд дээгүүр үдэр, hүнигүй ашаатай суднанууд тамарна. Ажалша зондо шухала хэрэгтэй ашаа шэрэгдэhэн зандаа.

Д. БАЛДАНОВ.

ОЧЕРК

ТЭМСЭЛЭЭР ОЛДОҺОН ЖАРГАЛ

Энэ хүнтэй танилсуулахадаа, хүндэтэ уншагшад, танда бүри үнихэн болоhон ушар халта хөөрэхэеб. Юуб гэхэдэ, би өөрөө энэ хүниие тиихэдэ танижа, ямаршье ондоо нюдөөр хаража, ажалайнь, ажабайдалайнь намтарые hонирхон адагладаг болоhон хүм.

1965 он. Суулгын совхозой клубта хүн зон дүүрэн сугларанхай байба. Удангүй совхозой рабочкомой түрүүлэгшэ Пунсэг Ринчинович Цыбикдоржиев суглаа нээжэ, баяр ёhололой оршон байдалда Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадагшадта «Илалтын XX жэлэй ойн» медальнууд барюулагдажа эхилбэ.

Урданай солдадууд, сагаан толгойтой үбгэд хойно хойноhоо hубарилдан ендэр дээрэ гаража, Эхэ оронойнгоо хайра, эрэлхэг тэмсэлэйнгээ түлөө шагнал абана.

— Цыбикжапов Батодалай Цыбикжапович, — гээд нэрын дурдагдахалаар, урдахануур hууhан сайрад гэhэн толгойтой нарин хара хүн бодожо, халта доголон hагад гэшхэлhээр ендэртэ гараа hэн. Медаляа үбсүүндээ зүүлгэhэн хойноо эрьежэ, зал уруу хараад, ехэл сэдьхэлээ хүдэлгэнгеэр:

— Мүнөө бидэнэр... нигэжэ... Харин тэндэ... унаhан нүхэднай... Тэдэнээ мүнөө hанаяа...—гээд, баруун гараа шангаар зангидажа, нэгэ удаа зангажархёод, hуурадаа оможо, хүндөөр hуушоо hэн.

Батодалай Цыбикжапов Улаан-Үдын мелькомбинадта хүдэлдэг байhан юм. Модошо дарханаар, барилгашадай бригадираар, вальсовщигоор, халаанай мастераар ажаллаа. Дулаатэ тэрэ дайнай эхилhэн жэлдэ Батодалай Цыбикжапов нүхэдөөрөө хамта фронтдо мордоо бэлэй.

Түрүүшын үедэ зүүн хилэ дээрэ алба хээ. 1942 ондо тэрэнэй алба хэдэг Табадахи ябаган сэрэгэй запасной полк Курска-Орловско дүхэригтэ абаашагдаа hэн. Буряад хүбүүн, батальоной миномётчик Батодалай Цыбикжапов тэндэ, түрэл Түтнынгөө талаhаа холо, эхэ нютагаа харатан дайсанhаа хамгаалан дайлалдаа. Тэндэ дайсанай булад хуягые бута сохилсоо. Тэндэhээ саашань дайсанаа намналсаа.

1943 оной мартын 5. Энэ үдэрые Батодалай Цыбикжапович мүнөөшье hанахадаа зүрхэеэ үбдэдэг. Энэ үдэр буряад сэрэгшын дайшалхы намтар дүүрээ hэн. Энэ үдэр мэдэгдээгүй добуунай хормойдо Батодалай Цыбикжапов зүүн хүлдөө хүндөөр шархатаа. Теэд тэрэ гансаараа байгаагүй. Олохон нүхэдынь эндэ дайсанай хорото hомонhоо унаа бэлэй.

— Тэрэ үдэр бүтэн үлэhэн, шархатаhан зоноо бултыень тоолоходомнай, батальонhоомнай оройдоол 63 хүн үлэhэн байгаа hэн, — гээд Батодалай Цыбикжапов hүүлдэнь намда хөөрөө hэн. Магад тэндэ унаhан нүхэдөө үбгэн сэрэгшэ дайшалхы шагналаа абаhан тэрэ үдэшэ hанан, уярhан байжа болоо.

Дайшалхы харгынь эндэл хүрөө. Теэд тэмсэл, үсэд шанга тэмсэл, үшөөл, удаан үргэлжэлөө hэн. Гартаа буу барижа дайсантай тэмсэhэн, дайсанай hомонhоо хүндөөр шархатаhан сэрэгшэ үшөө долоо hара соо госпитальдо үхэлтэй тэмсээ. Хүндөөр шархатаhан, шуhаяа ехээр адхажа, шэнээ алдаhан байгаашье hаа, шииираг бүхэриг байhан лэ хадаа үхэлэй hабарта оронгүй гараа ха юм.

Долоо hарын hүүлээр фронтдо ябажа шадахагүй гэгдээд гарахадаа, Батодалай Цыбикжапович түрэhэн Галтай нютагаа ерээ hэн. Дайнhаа бусаhан сэрэгшэ эндээ, түрэhэн нютагтаашье илалтын түлөө тэмсэлээ үргэлжэлөө. Нэгэ бага амаржа, шэнээ шадал ороhоор лэ Батодалай Цыбикжапович колхоздоо хүдэлжэ эхилээ бэлэй. Түрүүшын үедэ элдэб ажалда ябаа. Удаань, 1945 оной намар комбайн жолоодожо, таряалан дээрэ гараба. Тэрэ гэhээр арбан гурбан жэлдэ механизатораар ажаллаа.

Теэд энээгээр сэрэгшын тэмсэл дүүрэшэхэгүй байгаа ха. 1952 ондо, дайнай дүүрэhээр долоон жэлэй үнгэрөөд байхада, фашис hомон үшөө дахин өөрыгөө hануулба. Батодалай Цыбикжаповай хуушан шарханиь hэдэржэ, тэрэ хүндэ үбшэндэ үни удаанаар нэрбэгдээ hэн. Тиигээд долоо hараар бэшэ, удаахан эмшэлүүлхэ баатай болоо. Теэд жаргалта hайхан байдалай түлөө тэмсэлшын зориг эрмэлзэлые дабаха тиимэ хүсэн байха гү? Зургаан жэлдэ эмшэлэлгын газараар ябаhанай hүүлээр Батодалай Цыбикжапов дахяад ажалдаа гараа hэн.

1959 ондо Батодалай Цыбикжапович Цыбикжапов Суулгын совхоздо ерээ. Эндэ хонин ажалда ороhоор арбаад жэл болобо. Мүнөө Батодалай Цыбикжапович совхозойнгоо, мүн аймагайнгаашье эрхим хонишодой тоодо оронхой. Энэ амжалта, нэрэ хүндэ миин бэлэхэнээр тэрээндэ олдоогүй. Энэ хадаа тэрэнэй аайма халуундашье, харалган бороодошье хонидоо адуулан талада үнгэргэhэн үдэрнүүдэйнь, хагсуу бордоhото үбэлэй сагта хонидойнгоо хурьгалжа байха үедэ нойргүй үнгэргэhэн hүнинүүдэйнь — нэгэтэшье hаатажа байхагүй урагшаа hанаатай, оролдосотой габшагай ажалайнь аша үрэ болоо бшуу!

Түрүүшын үедэ Батодалай Цыбикжапов түлгэнүүдые харадаг hэн. Тиихэдээ тэдэнээ зунай сагта, бэлшээриин ногооной шэмэтэйдэ hайса таргалуулжа, тобир тарганаар, нэгэшье гарзагүйгөөр ондо оруулдаг байгаа. hүүлэй гурбан жэлдэ Батодалай Цыбикжапович эхэ хонидой отарада хүдэлнэ. Эхэ хонидые түрүүшынхеэ тушаажа абаhан жэлдээ хурьгадаа гарзалуулангүй, хонин бүриhөө хурьга абажа шадаагүй hэн. Теэд оролдолгын аша ажал дээрэ хэзээдэшье харагдахал ёhотой гэдэг шуу. Хойто жэлынь лэ Батодалай Цыбикжапович хонин бүриhөө … тэнжээн абажа, тобир тарганууд… шаагаа hэн. Нооhониинньшье … хонин бүриhөө дунда зэргээр 4,2 … грамм абтаа.

Батодалай Цыбикжапович гансал… хяа хараад, өөрынгөөл ажалай түлөө… доод ябадаг хүн бэшэ юм. … рэнэй хажууда мүнөө комсомолец … жаб хүбүүн хүдэлнэ. Батодалай Цыбик… пович бүхы баян дүршэлөө Дан… хубаалдадаг.

Би Батодалай Цыбикжаповичтай … нэй республикынгаа түрүү … дой суглаанда ерэхэдэнь уулзаа hан. … гэрэгшэ жэлдэ нүхэр Цыбикжапов… гада баhал хонин бүриhөө хурьга … республикынгаа «Зуутан-солон… тоодо ороо бшуу.

Суглаанай hүүлээр ойро зуур… сооханол хөөрэлдэбэбди. Тобшохоноор… тухайгаа хөөрөөд:

— Ехэл яаража ябагдана гээшэ… хын сагта үхибүүдтээшье хүрэн… шахамни гээшэ гү даа. (Батодалай Цы… бикжаповичай хүбүүн Владимир Цыб… жапов Буряадай ниитын эрдэмэй инсти… та аспирант, бэринь врач, хотын … ницануудай нэгэндэ хүдэлдэг. Б… аша басаганиинь нэгэдэхи класс… на). Үнөөхи Данаажабни ядалд… ааб даа. Түбhэн юумэнhээ тунха… хихогүй, нэтэрүү ажалшал … Яhала дүршэжэшье байна. Аймагай … дэй депутадаар hунгагданхай, — … омогорхон хөөрөө hэн.

Батодалай Цыбикжаповичтай … дээрээ тэрэнэй саашанхи зорилгын … хай асуугааб. Тэрэмни балай тиигэ… долготошье болонгүй, үнинэйл hанаа… hан маягтайгаар:

— Саашанхи зорилгонууд гэжэ … Юун гэжэ хэлэлтэйб даа. Энэ жэлд… hомнай нёдондонойхиhоо багаа… Юундэ тиигэ гээшэб? Шалтагаан… гожо ядажал байнаб. Энээн тухай … зойнгоо ветеринар, зоотехнигүүд… шэхэ хүн бэзэб. Юрэдөө, ерэхэ жэлдэ … hөёо яажашье hаань дээшэлүүлхэ… тайб, — гээ hэн.

Нимэл даа, тобшохоноор хөөрэлд… ша, ажалша хүнэй — нютагайм… эгээ хүндэтэй хүнүүдэй нэгэн — Бато… лай Цыбикжапович Цыбикжапов… шарайнь. Теэд энээхэн очерк соо т… наhанай эрэлхэг тэмсэлэй намтар… тыень хөөрэхэ аалши. Энэмнай бүх… hаяа тэмсэлдэ, жаргалта hайхан … түлөө тэмсэлдэ зорюулhан хүн ха юм. … тэмсэлдэ тэрэ өөрынгөө жаргал… Жаргажал hуухыень юрөөел даа, … Цыбикжаповичта.

Д. ДАШ…

Мухар-Шэбэрэй аймаг.

Литература болон искусствын ажал ябуулагшад, соёлой хүдэлмэрилэгшэд! Совет искусствын партийна, арадай шэнжэ баримталдаг тугые дээрэ үргэгты, коммунизм байгуулагшадые хүмүүжүүлгэдэ бүхы хүсэ шадалаа, бэлиг шадабаряа зорюулагты!

(КПСС-эй ЦК-гай Уряануудhaa).

[У]РАН БЭЛИГЫНЬ [У]ЛАМ ХУРСАДАГ ЛЭ!

(Н. ДАМДИНОВАЙ хэhэн элидхэлhээ)

...ай литературада ерэжэл байдаг шэнэ хү...—залуу уран зохёолшодой зохёохы ажал ...богонихон элидхэл соо дэлгэрэнгыгээр хөө...гүй байhаниинь хэндэшье мэдээжэ. Тии...элидхэлшэ Уран зохёолшодой холбоондо ...гар бэшэгүүдые дүүрэнээр шэнжэлэн хэ...гагүйдөө. Тиимэhээ гол түлэб хэблэгдэ...нүүд дээрэ тогтохо баатай болоно бшуу. ...шье гар бэшэгүүд конференциин үедэ ...гшэд, уран зохёолшодоор шэнжэлэгдэхэ...

...ай урда тээхи конференцинүүд дээрэ иигэ...гдэг hэмди: «Залуу поэзимнай урда ябана. Харин мүнөө тад ондоо байдал: залуушуул ...ажалаа эхилхэдээ, гансата роман туужа...лана. Энэмнай мүнөө сагаймнай шэнжэ ...гү, али нэгэ талаараа hайншье, нүгөө та...hоргымжэлхээр ушар гээшэ рааб даа.

...зомнай хэр хүгжэн ургааб?

...ДООДОХИ конференци бусад суглаан, ху...лнуудhaa онсо илгарна. Юуб гэбэл, эндэ ...зүбшэхэ гар бэшэгтэй хүнүүднай хэ...он номтой байна бшуу. Алфавидай адагhaa ...Балдан Ябжанов—гурбан номой автор. ...хэлэй саана Даша-Дэмбэрэл Дугаров «Ха...» гэhэн туужа бэшээ. Тиихэдэ Ким Бал..., Владимир Митыпов номуудые гаргууланхай. ...Доди Дамбаевай «Харгы дээрэ» гэhэн ...нүүдай согсолбори уншагшадай магтаалда ...

...ай үедэ залуу уран зохёолшо Доржи Эр...ехэл аша үрэтэйгөөр, урагшатайгаар хү... байна. Энэ хүмнай яhала олон номтой: ...амисхаал», «Талын туужа», «Энэ на...эзэгын дуран». Тиихэдэ «Түбэргөөнэй ...» гэhэн номынь Москвадахи «Советский ...» гэжэ хэблэлээр энэ жэлдэ гараа.

...наhан» гэжэ туужань илангаяа hайн зо...болоо гээд тэмдэглэлтэй. Залуу архитектор ...нютагаа бусажа ерээд, шэнэ үеын амисхаал ...тосхоноо шэнэ түхэлтэй болгохын түлөө ... Повесть соо хүдөө нютагай байдал hай... харуулагдана.

...Эрдынеев мүнөө үедэ томо зохёол дүүр...на Тус зохёолынь «Энэ наhан» гэhэн ...шэнги hайн зохёол болоо гэжэ найдая-...

...ай урда жэлнүүдтэ конференци, суглаанууд ...орилдэхэдөө, литературадамнай рассказ ...г байна гээд хэлсэгшэ hэмди. Мүнөө ...нүүд яhала олон болоо. Энэ талаар ...Эрдынеев яhала hайн хүдэлжэ байна.

...ан Ябжановай зохёолнууд тухай хэдэн үгэ. ...хоёрдохи ном «Майтагсаан» дээрэ тог... соохи юhэн рассказhaa «Халтар» гээ...нагаран гарана.

...д, амитад тухай бэшэгдэhэн зохёолнууд ... Зүгөөр Балдан Ябжанов энэ темэдэ ...сэрээ орожо, өөрынхеэрээ шиидхэнэ. Ан... Халтар нохой, тэрэнэй бишыхан «наhан» ...ээр, тодоор харуулагданхай.

...Ябжанов прозоор шүлэгүүдые бэшэжэ ... Энэмнай тон хүшэр, ехэл халтирхай ...hананабди.

...а-Доди Дамбаев литературада ерэхэ замаа ...й жанрhaa эхилээ юм. Тэрэнэй түрүү... «Харгы дээрэ» гэhэн номые ирахада, юрын ...сонирхолтой сюжедүүд дээрэ бэшэгдэhэн ...нүүдынь хүнэй дура абаhаар лэ татана. Гарма-Доди—мэргэн, хурса хэлэтэй хүн. Тиибэшье Дамбаевта ажабайдалай дүй дүршэл багадана гээшэ аа гү гээд hанагдана. Ажабайдалые гүнзэгыгөөр шудалжа, тэрэнэй хуудаhануудые уранаар харуулхыень авторта хүсэнэбди.

hүүлэй үедэ туужын жанрые залуу уран зохёолшод ехэ hайнаар хэрэглэдэг, бүтээдэг болоо гээшэ ха. Михаил Мельчаков, Ким Балков, Даша-Дэмбэрэл Дугаров туужануудые бэшэжэ дүүргэбэ.

Даша-Дэмбэрэл Дугаровай «Хара булган» гэhэн туужа тухай богонихоноор хэлэхэ болоо hаа, иимэрхүү байна. Энэ туужын геройнууд-ангуушад. Хүбшэ тайгада урда сагта, мүнөөшье болоhон үйлэ ушарнууд, хүнүүдэй хоорондохи зүрилдөөнүүд·эли тодоор зохёол соо харуулагдаа. Автор материалаа hайн мэдэхэ байна гээд абаhаар лэ ойлгогдоно. Ангуудай абари зураглахадаа тон этигэмээр, үнэншэмөөр харуулна.

Тиигээд нүхэр Дугаров юрэ бусын, орёо үйлэ ушар, зүрилдөөнүүдтэ дан ехээр анхаралаа хандуулна хаш. Гансал шпионууд эндэ дутана хэбэртэй. Мүн геройнуудай ажабайдал, намтар харуулhан хуудаhанууд тон үсөөн. Залуу автор саашадаа эдэ дутагдалнуудаа усадхажа, хүдэлөө hаа, ехэ амжалта туйлахань дамжаггүй.

Цырен-Дондок Хамаевай номуудые («Далижаhан дальбараанууд», «Сагаан сэдьхэл», «Найдал», «Альган соом наран», «Мартагдашагүй үдэрнүүд») үргэн олон уншагшад hайн мэдэхэ болонхой.

Дайнай үедэ hургуулида hуража байhан үхибүүдэй ажабайдалые, тэдэнэй хүнгэн бэшэхэн хуби заяае залуу автор «Жалсаадай» гэhэн туужа соогоо уранаар, шадамараар харуулжа шадаба. Урда тээхи туужанууд соогоо нүхэр Хамаев гоёор бэшэхые оролдодог hаа, үгэ хэлэнэйнгээ талаар нилээд ургаhан тухайгаа энэ туужа соогоо мэдүүлбэ ха юм. Энэ илалтаяа залуу автор саашадань баталжа, hайн зохёолнуудые бэшэхэ, буряад литературада онсо илгарма романшье бэшэхэ байhандань заахашье hэжэг түрэнэгүйбди.

Зай, иигээд манай залуу прозаигуудай зохёолнууд тухай тобшоор хэлэхэдээ, буряад литературадамнай бэлигтэй, хурса гуурhатай хүнүүд ерэжэ байна гээд баталая.

Шүлэгүүдэй ханхинаан доро...

ДАЛАЙН долгинуудай hубаряад лэ ерэhэн мэтээр манай уран шүлэг—поэзидэ шэнэ шэнэ хүнүүд орожол орожол байна. hүүлэй үедэ олохон поэдүүд шэнэ зохёолнуудые бэшэжэ, номуудые гаргууланхай. Эдэмнай хэд бэ? Тоолое. Лопсон Тапхаев, Георгий Дашабылов, Андрей Румянцев, Цырендулма Дондогой, Булат Жанчипов, Михаил Шиханов, Борис Сыренов, Владимир Намсараев, Виктор Гуминюк, Шагдар Байминов болон бусад. Эдэнэрэй нэрэнүүдые дурдангүйгөөр мүнөө үеын буряад поэзиие ой ухаандаа оруулхын аргагүй байhандань бидэнэр баясанабди. Тиигээд ажабайдалай амта шүүhэ таниhан, дүй дүршэлөөр баян хүбүүд, басагадай литературадамнай ерэжэ байhан ушар hайшаалтай байна.

Поэт Георгий Дашабылов Эхэ орон, нютаг нуга тухай темэдэ философско гүнзэгы хэмжүүрээр ороно. Тэрэнэй «Хэжэнгэ», «Хурьгад гол» гэhэн шүлэгүүдынь энээниие гэршэлнэ. Хэжэнгэ гол ехэшье бэшэ даа. Зүгөөр, тэрэмнай Үдэ, Сэлэнгэ, Байгал, Ангараар дамжан газаа далайда хүрэнэ бшуу. Энэмнай заахан голой эрьеhээ ехэ эрдэм бэлиг, литературада, ехэ ажабайдалда орохон хүнүүдэй заяан бэшэ гү? Залуу автор hүүлэй үедэ аша үрэтэйгөөр, урагшатайгаар хүдэлнэ. Арадай аман зохёолой аялгаар «Суутайн сагаан хулагшан», «Добын долоон хүбүүд» гэhэн поэмэнүүдые, «Гушан гурбан мундарга» гэжэ шүлэгүүдэй цикл бэшэжэ дүүргэhэндэнь баясанабди.

Поэдүүдэй хуби заяан олон янзаар эрьедэг. Эндэ зарим шүлэгшэдые юумэ бэшэхээ болишоо гээд гэмнэнэгүйбди. Зүгөөр hүүлэй үедэ зохёолнуудаа хомор толилуулдаг, хомор хэблүүлдэг нүхэд бии. Эндэ тэдэнэй гэмшье үгы, ондоо шалтагаан байжа болохо.

Булат Жанчипов даруухан, уян, зөөлэхэн аялгатай шүлэгүүдые бэшэдэг хүн. Хэмжүүрээр багахан шүлэгүүд соогоо Буряад оронойнгоо баян дэлгэр, үзэсхэлэн гоё байгаалиие, сэдьхэл зүрхэнэйнгөө хүлгөөе поэт уранаар, сээжын долгисомоор харуулжа, уянгалжа шадана. Манай буряад поэзидэ мүнөө Тютчев ургажа байна гэхэдэ алдуу болохогүй. «Холын сахилгаан» гэhэн шүлэгыень дурдая:

Харанхы hүни hүрөөтэй үүлэд
Хасууртын эхиндэ суглараад,
Саада холын дабаан дээрэhээ
Сахилан, сахилан байнад лэ.

hүниин балайда зүгөө алдан,
hүрэг үүлэд төөришөөд,
hаруул замаар тамархаяа
Зуруул зураад абана гү?

Али хүлгөөтэй бодолнуудаа
Абьяастан эмнилсэн хэлсэжэ,
Ашаагаа эндэ буулгаяа гэлсэн,
Абяагүйхэн зүбшэнэ гү?

Лопсон Тапхаевай «Мундаргын сэсэгүүд» гэhэн ном соо hайн, уран гоё шүлэгүүд олон. Илангаяа «Этигэл» гэhэн циклынь эндэ шалгарна. Энэ шүлэгүүдэй баглаа соо уянгын долгин, уран тодо зураглал, образууд олон бии. Зүгөөр энэ цикл ханхинан зэдэлжэ, уншагшадай сэдьхэл зүрхэ ехээр хүдэлгэбэгүй. Юундэ? Энэ цикл соо шэнэ юумэн хомор.

Нүхэр Тапхаевай монгол басаганда зорюулhан цикл ехэл hайн даа. Эндэ тэрэниие бултыень буулгаха аргагүйдэбэбди. Иимэрхүү шүлэг, циклнүүдые залуу авторнай олоор бэшэжэ байг лэ!

Владимир Намсараевай «Онон» гэhэн шүлэгүүдэйнь түрүүшын ном hэхэе. Залуу поэт нилээд удаан номоо хэблүүлэнгүй ябаа. Энэнь, нэгэ талаhaa, hайн. Юуб гэбэл, шүлэг зохёол дээрээ удаан, яаралгүй хүдэлжэ, мүлихэ, заhахада аша туhатай. Зүгөөр Владимир Намсараев хаанашье эдэбхитэй ябажа, эфирээр шүлэгөө ханхинуулжа, уулзалгануудта ходо ошожо байдаг hаань, ехэл hайшаалтай hэн.

Нүхэр Намсараевай ном соо «hолонгын долоон үнгэ» гэhэн циклые магтамаар. Тоб гэмэ, сэсэ мэргэн мүрнүүд, уран тодо үгэнүүд...

Поэдүүд Михаил Шиханов, Андрей Румянцев hүүлэй үедэ яhала hайн хүдэлнэ. Тэдэнэй зохёолнууд уншагшадта мэдээжэ болоо. Амжалта саашанхи ажалдань хүсэе!

* * *

Дээрэ дурсагдаhан хэдэхэн жэшээ дээрэhээ залуушуулай зохёохы ажал тухай дэлгэрэнгы шэнжэлэл үгэхын аргагүй ха юм. Ажабайдалые бури гүнзэгыгөөр, мүнөө үеын совет хүнэй ажал, хэрэг, баяр, жаргал, хуби заяае уран гоёор бэшэжэ байхыень залуушуулда хүсэе.

Манай драматургида шэнэ хүсэн тон багаар ерэнэ. Энэнь гэмшэмээр. Тиихэдэ газетын жанрнуудаар зохёол бэшэхэ хүнүүднай үсөөн.

Буряад литературын ерээдүй—залуу уран зохёолшодой гарта. Бэшэхэ, бэшэхэ, үшөө дахин бэшэхэ. Уран гоё образуудтай, хурса, бэлигтэй зохёолнуудые бэшэхын тула ехэ оролдолго, бэдэрэлгэ хэрэгтэй. Залуушуулаймнай уран бэлиг улам хурсадаг лэ!

[Х]АРЮУСАЛГАТАЙ, [Х]ҮМҮҮЖҮҮЛХЫ ҮҮРГЭТЭЙ

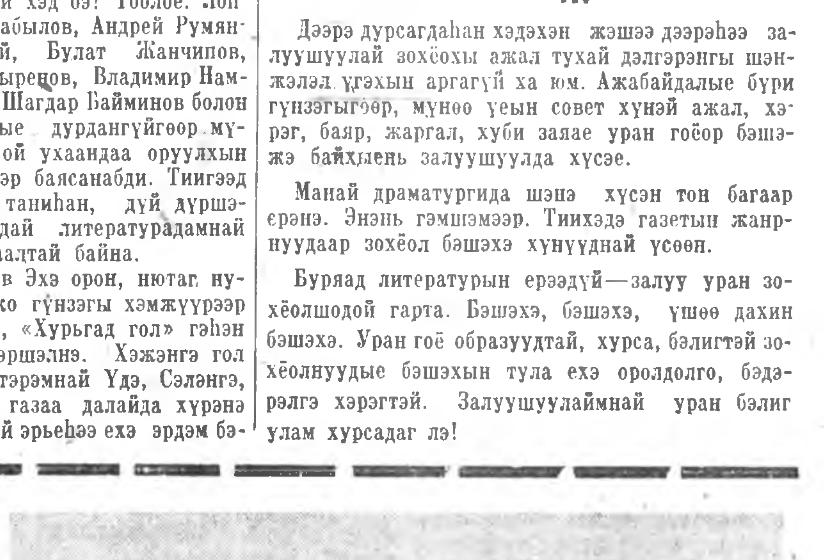
...Буряадайнгаа зохёолшодой но...ые алдангүй уншадаг, за...ша өөрөөшье шүлэгүүдые бэ...туршадагби. Зүгөөр уhан ...аар бэшэгдэhэн номуудые ...ада хэды шэнээн алтай гээ... Олон янзын абари зантай ...нүүдтэйнь танилсажа, зохёо...айхабтар ехэ хүмүүжүүлхы ...шанартайе мэдэрхэш.

Харин залуу зохёолшодой до...доохи конференцидэ түрүүшын ...хабаадалсабаб. Бага «наhан...» зохёол уншадаггүй hаа, шү...шье бэшэхэгүй, энэ суглаан...хабаадалсахагүй hэм.

...оэт Николай Дамдиновай хэ...удха түгэлдэр элидхэл шаг..., өөртөө туhатай юумэ хадууажа абааб. Тиихэдэ хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидадууд Ц-А. Дугарнимаев, В. Ц. Найдаков, мүн уран зохёолшод И. Калашников, Ц. Галанов гэгшэдэй хэhэн шэнжэлэл шагнахадаа, уран зохёол тиимэ ульгамханаар бэшэгдэдэггүй, энэ хэрэгтэ тон харюусалгатайгаар хандаха шухала гэжэ ойлгооб.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, зохёохы шадабаряа хурсадхаха, нарижуулха хэрэгтэм тус конференци ехэ туhа үгөө гэхэ байнаб.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
Д. Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институдай студент.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарhaa): залуу зохёолшод Владимир Халхуев (Түнхэнэй аймагай «Восточные Саяны» колхоз), Булат Жанчипов (Захааминай аймагай Үлэгшэн нютаг), Даша-Дабаа Мункуев (Зэдын аймагай «Коммунизм» колхоз) гэгшэдые харанат.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

АХАМАД НҮХЭДhӨӨМНАЙ ЭХИТЭИ

...Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай hүүлээр, 1947 ондо бо...hон Буряадай залуу зохёолшодой нэгэдэхи конференцидэ хабаа...сан бэлээб. Тэрэ үедэ айхабтар хүшэр hэн. Ажахыгаа hэргээн ...боожо, сүлөөгүй хүдэлжэ байгдаа. Хэды тиигэбэшье зохёолшод...үе сагаа магтан дуулаха нангин уялгаяа орхингүй, арад зо...оо баатаршалхы ажал хэрэгые тодо гоёор харуулhан зо...нуудые бэшэжэ байгаа ха юм.

...Бидэ тиихэдэ залуу ябаабди. Сэрэгэй хубсаhа hаяхан тайлан...каримамнай дариин утаанай үнэрөөр хангалтаhан зандаа тэрэ ...ференцидэ ерэнхэй, баглаа шүлэгүүдээ зүбшэн хэлсэлгэдэ таби...ахамад зохёолшодhоо сэгнэлтэ абаhанаа, зүбшэл заабарида хүр...хэзээдэшье мартахагүйбди. Жэшээнь, мүнөө мэдээжэ болоhон ...олшод Барадий Мунгонов, Даши-Рабдан Батожабай, Чимит...зэн Намжилов, Цэрэн-Базар Бадмаев болон бусад түрүүшынхеэ зохёолнуудаа хэлсүүлжэ, уран зохёолой замда гараха хубитай байгаабди.

Хэнэйшье мэдэhээр, тэрэ үедэ залуу бэшэгшэд үсөөн байгаа hааб даа. Харин мүнөө болоhон конференцидэ яhала олон авторнууд хабаадалсажа, ахамад бидэнэй сэдьхэл баясуулаа. Жанрай талаар илангаяа hонирхолтой болоо. Түрүүшын конференцидэ хүбхэгэр зузаан роман, туужа асарагдаhыень hананагүйб. Харин мүнөө зохёохы ажалаа томо жанрhaa эхилдэг бэлигтэй нүхэд бии гээшэ.

Энэнь хадаа совет буряад уран зохёолой яhала урагшатайгаар хүгжэжэ байhые эли бодо гэршэлнэ бшуу. Ахамад зохёолшодоймнай эмхидхэhэн суглаан бүри гоё hайхан удхатай боложо, иимэ заншалта конференциhээ залуу бэшэгшэд эхи абажа, саашадаа бүри дэлисэтэй зохёолнуудые бэшэжэ ябахыетнай юрөөе!

А. ЖАМБАЛОН,
поэт.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhaa): Буряадай залуу уран зохёолшодой долоодохи конференцидэ хабаадалсаhан студентнэр Галина Цоктоева, Геннадий Базаров, Түнхэнhөө ерэhэн залуу зохёолшо Ардан Ангархаев, поэт Арсалан Жамбалон гэгшэд забhарлалгын үедэ хөөрэлдэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ШЭНЭ ХАЛААН, ШЭНЭ ЗОХЁОЛ

БИШЫХАН ЖАНР БАhАЖА БОЛОХОГҮЙ

ЯМАР жанрhaa эхилөлтэйб? Романhaa гү, али туужаhaa гү?

Урдаа сэбэрхэн сагаан саарhа дэлгээд, анха түрүүшынхеэ зохёол бэшэхынгээ урдахана жанр тухай дэн лэ хүнгэхэнөөр бодохоёо hанадаг авторнууд биил хаш. Зүгөөр жаахан үгүүлэл гү, али рассказ бэшэжэ туршаадүй аад, зохёохы ажалаа романhaa эхилхэнь дэн лэ айлгууртай, халтирхай хэрэг гээшэ ааб даа. Яб гэмэхэн, тодо хурса, оройдоо нэгэхэн үйлэ харуулhан рассказуудые бэшэжэ нилээд дүршэhэн хойноо, ажабайдалтай алишье талаhaань гүнзэгыгөөр танилсаhан хойноо роман, туужада «аhахада» хүнгэн байха ёhотой.

Жэнхэни буряадаар зохёол бэшэдэг залуу авторнуудай гар бэшэгые шэнжэлhэн удхатай элидхэл уран зохёолшо Ц. Галанов хэhэн байна. Дээрэ дурсагдаhан жанр тухай элидхэлшэ тон зүб онсолон тэмдэглээ. Ушар юуб гэхэдэ, залуу аспирант Б. Содномов абаhаар лэ роман бэшэжэрхиhэн байна. Хүбхэгэр зузаан юумэ асараад, зүбшэн хэлсүүлхээ дурадхахадань, уран зохёолшод гайхаhан, баясаhаншье. Рассказ бэшэжэ туршаагүй аад, нилээд хүшэр, абаhаар лэ диилдэхэгүй томо жанрай роман бэшэhэндэнь сошордоошье юм бэзэ.

Залуу эрдэмтэд тухай автор бэшэнэ. Зүгөөр энэ темэ манай Буряадта үшөө шэлжэзгүй, hууриа олоодүй байжашье магад. Тиимэhээ гар бэшэлгэтэйнь танилсаад, зүбшэл заабари үгөө hааб даа. Үнэн дээрээ энэнь үшөө зохёол болоодүй. Уран найруулгын, маяг хэлбэриин, удхын талаар тон hула зохёол байна гэжэ тэмдэглэгдээ hэн.

Арад зоной түүхые уудалhан, имагтал революционно удха шанартай, граждан дай гэхэ гү даа, али хамтын ажахынуудые байгуулhан хүлгөөтэ үе харуулhан зохёолнууд манай Буряадта нилээд олон байха. Удха түгэлдэр, шанга зүрилдөөтэй, уран хурсаар бэшэгдэhэн романууд, зүжэгүүдhээ эхилээд, үнөөхи жаахан жанрай рассказ хүрэтэрөө олохон лэ hааб даа. Зүгөөр зохёолшо бүхэн энэ темые онсо өөрынхеэр, бэе бэеэ дабтажа дууряангүйгөөр харуулхые оролдодог гээшэ. Тиимэhээ энэ темэ хододоо шухала байха.

Эхилэн бэшэгшэ Ц. Шойбонов зохёохы ажалаа мүн лэ баhа романhaa эхилээ. Энэ хүмнай физик, эрдэмтэ боложо ябаhан гээшэ. Зүгөөр нэгэшье рассказ бэшэжэ туршаадүй аад, харин мүнөө сагай халуун амисхаалые, мүн ажалай баатарнуудые обёоронгүй гараад, аяар тэрэ гушаад оной байдал тухай роман бэшээ. Үнгэрhэн саг тухай бүүхэн бэшэгты гэг дэнэгүй.

Гэбэшье Ц. Шойбоновой роман дотор шэнэ юумэн тухай хэлэгдэнэгүй гэхэ гү, али энээн тухайда бүришье эрхим hайн зохёолнууд бэшэгдээ hэм шуу.

Оройдоо хоёрхон хүнэй гар бэшэлгэ тухай хэлэгдэбэ гээшэ. Зүгөөр үни хада нэгэ-хоёр номтой болоhон нүхэднай эхилэн бэшэгшын тоодо ходол оролсожо ябадаг. Зай, тэдээн тухай доро хэлэгдэхэ. Харин диилдэхэгүй юумэндэ аhажа зобонгүй, мүнөө сагай байдал, мүнөө үеын хүнүүд тухайда сомор гоё рассказуудые олоор бэшэжэ эхилээ hаа, буряад литератураяа бүри баян, удха түгэлдэр болгохо hэмди. Энээниие мартажа болохогүй.

Зүгөөр буряад литературадамнай рассказ хомор, бүхы зохёолшоднай томо жанрhaa эхилhэн юм гэжэ хэлэгдэнэгүй. Ахамад зохёолошоднай бүгэдөөрэн шахуу нэн түрүүн рассказуудые бэшэhэн, мүнөөшье бэшэдэг гээшэ. Харин ямар тиимэ шэнэ онол арга хэрэглэжэ зохёодогыень хёрхоор адаглажа, жэшээ болгон абаха гээшэ залуу зохёолшын гол зорилго болоно.

Бишыхан жанр баhажа огто болохогүй. Рассказ хэмжээгээрээ тон багаханшье hаа, имагтал философско гүнзэгы удхатай, ехэ юумэн тухай хэлэжэ шададаг шуу. Хүнэй ажабайдалhaa оройдоо нэгэ үзэгдэл гү, али нэгэ үйлэ хэрэг шэлэжэ абаад, тодо хурсаар зураглан бэшэхэдэнь, рассказай гол геройн ямар хүн байhые, саашадаа хэн болохые абаhаар лэ ойлгожорхидогби.

Ехэ юумэн тухай богонихоноор бэшэхэдэ тон хүшэр. Ушар тиимэhээ рассказ гээшэмнай орёо хүшэр жанрай нэгэн болоно ха юм. Хэды тиигэбэшье зарим залуу зохёолшоднай яб гэмэхэн, тодо хурса удхатай рассказуудые бэшээд, ном болгожо гаргуулжал байдаг. Мүүнь гэхэдэ, жэнхэни буряадаар бэшэгдэhэн, мүнөө сагай шухала асуудал алишье талаhaань гүнзэгыгөөр харуулhан нэгэшье рассказ hүүлэй үедэ «Байгал» журналда юундэшьеб даа хэблэгдээгүй. Энээн тушаа элидхэлшэдэй, үгэ хэлэhэн зохёолшодой нэгэниинь дурдаагүйе халагламаар.

ЗАЛУУ ЗОХЁОЛШО, ХАРЮУСАЛГА, ГОЛ ТЕМЭ

АЖАГЛААД ябахада, зарим нүхэднай наhараа эхилэн бэшэгшын тоодо оронхой ябаха юм. Тэдэнэй зохёохы ажал тухайда конференци дээрэ яhала тодорхой хөөрэлдөөн болоо. Энэнь яахын аргагүй зүб. Тиигэбэшье дүрбэдэхиеэ гү, али табадахияа конференцидэ урюулан, ото «залуу бэшэгшэ» боложо нэрээ ходо дурдуулжа ябахада аягүй хаш даа. Тээд энэ ушарай шалтагаан, нэн түрүүн, зохёохы ажалаа хайхарамжагүйгөөр, харюусалга багатайгаар хандалгаhaa эхитэй. Хоёрдохёор, зарим нэгэн эрхим hайн зохёол бэшэhэн аад, тэрэнээ гаргуулхые яаранагүй. Гараха юумэн гарана бээ гэhээр ябатарь, саг ябашанхай байдаг.

Жэшээнь, Даша-Дабаа Мункуев эрхим hайн рассказуудые бэшэдэг. Энэ нүхэрнай Зэдын уужам талаар хонидые адуулдаг, тиимэhээ малшад, хонишод түүхэйда уянгата аад, философско гүнзэгы бодолтой богонихон рассказуудые зохёодог.

Мүүнь гэхэдэ, бэшэhэн зохёолнуудтаа ехэл hаланаар хандадаг. Тиимэhээ тэдэнь, нэгэ мэдэн гэхэдэнь, мүр сараагүй болошонхой байдаг.

«Бүргэд» гэжэ рассказуудайнь түрүүшын согсолбори аяар табан жэлэй саана, 1966 ондо, гараhан юм. Аяар табан жэл. Тээд Д-Д. Мункуев олон hайн зохёолнуудтайшье hаа, шэнэ ном гаргахые яаранагүй.

Дээрэ дурсагдаhан авторhаа бури урид зохёолнуудые бэшэжэ эхилhэн Б. Ябжанов, Вл. Лубсанов, А. Жамбалдоржиев, Б. Шойдоков, Ц-Д. Хамаев, Ж. Зимин болон олон бусад адагынь 3—4 номтой болоhон, уншагшадай анхаралые нилээд татаhан байха, саашадаашье номуудые гаргуулхань мэдээжэ. Харин мүнөө сагай байдалhaa тон шухала асуудал абаад, энэ темээ алишье талаhaань хурсаар, үргэн ниитэ уншагшадай сэдьхэл доhолгомоор харуулхые оролдодог hаа, үни хада «залуу зохёолшын» хюлгые гаталжа гараха hэн ха.

Зохёолшо бүхэнэй бэлиг шадабари, арга боломжо адли бэшэ юм бэзэ. Гэбэшье муу зохёол бэшэгдэхэ ёhогүй ха юм. Зарим авторнууд темээ оложо шадаагүй, тиимэhээ тушаалдаhан юумэндэ «аhалдахаа» hананагүй. Харин гэhэн тон зүб хөөрэлдөөн гараа. Жэшээнь, Б. Ябжанов дайнhaa тэрьедэжэ ерэhэн бодхуул тухай туужа бэшээд, «Байгал» журналда асарhан байна. Хэблэгдээгүйнь мэдээжэ ааб даа.

Алуурша, дээрмэшэдые бута hамна сохилсоhон, ёhотой баатарнуудай дунда ажаhуудаг, тэдэнтэй хамта ажабайдалаа гоё hайхан, баян дэлгэр болголсожо байhан аад, бодхуулнаа ондоо герой олоогүйнь гайхалтай. Ажабайдал hайса мэдэхэгүй дээрээhээ зарим залуу зохёолшод темээ оложо шаданагүй гээшэ.

Залуу зохёолшодhоо уншагша эрхим hайн номуудые хүлеэнэ. Ушар тиимэhээ зохёолшо бүхэн Эхэ оронойнгоо, арад зоноойнгоо урда айхабтар ехэ харюусалгатай байhанаа ойлгохо ёhотой.

Энээн дээрэhээ уламжалан юу хэлэлтэйб гэхэдэ, залуу бэшэгшэд мэдээжэ шүүмжэлэгшэдэй зүгhөө өөртөө аша туhатай зүбшэл заабари абанагүй. Тиимэhээ хэр зэргэ зохёол саашадаа бэшэхэ байhанаа ойлгоногүй, мини лэ өөрынгөө шүүhэн соо болбосорхо баатай болоно ха.

Мүүнь гэхэдэ, шүүмжэлэл тухай хөөрэлдөөн конференци дээрэ гарангүй үлэшөө.

УРАН ШҮЛЭГҮҮДНАЙ ОЛОШОРОГ ЛЭ

ХОНГЁО шанга дуутай поэдүүд жэлhээ жэлдэ олошорно. Залуу шүлэгшэдэй гар бэшэгые шэнжэлhэн удхатай элидхэл хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Ц-А. Дугарнимаев хэхэдээ, нюур шарай сахингүй, сэхэ руунь хэлэхые оролдоhон байна.

«Мундаргын сэсэгүүд» гэжэ түрүүшынгээ номоор алдаршаhан Лопсон Тапхаев «Зангилаа» гэжэ шэнэ ном зүбшэн хэлсэлгэдэ дурадхаа. Тус номой hайн талые онсолон тэмдэглэбэшье, муу талыень шүүмжэлhэн байна. Иимэ шэнжэлэл залуу поэдтэ туhа болохол байха. Зарим шүлэгүүдынь удхын талаар орёо, авторай хараа шэглэл, hанал эрмэлзэл алдагдахаяа hанана. Жэшээнь, «Хилын эреэн баханууд», «Буряадай түүхэ», «Улаан-Баатар» гэхэ мэтэ шүлэгүүдыень дурдамаар.

Шагдар Байминов үнинэй шүлэг бэшэдэг, залуу бэшэгшэдэй суглаанда ходо хабаадалсадаг. Энэ нүхэр ехэнхидээ байгаали тухай бэшэнэ. Энэнь ехэ hайн гээшэ. Гэхэтэй хамта, автор хараhан, гоёшооhон юумэн тухайдаа дэн лэ сэхээр, ямаршье тобшолол хэнгүй бэшэжэрхинэ. Үшөө нэгэ муу талань гэхэдэ, түүхэтэй холбоотой юумэн тухай дэн лэ харюусалгагүйгөөр, өөрын сэгнэлтэ үгэнгүй бэшэнэ. Энэнь муу гээшэ.

Галина Раднаева, Борис Сыренов, Дондоп Очиров гэгшэдэй шүлэгүүдые элидхэлшэ шэнжэлээ. Жэшээнь, Б. Сыренов ажабайдалые хёрхоор хаража, олонхи ушарта тобшолол хэжэ шаданагүй. Бэлиг шадабаряа улам хурсадхаха, тематикаяа үргэдхэхэ шухала.

Залуу шүлэгшэ Д. Очиров шүлэг зохёолгодоо дэн лэ хүнгэнөөр хандажа, үгөөр наадахаа hанана. Тиимэhээ олонхи шүлэгүүдынь уран найруулгын, удхын, маяг хэлбэриин талаар hула, бирагүйшэг. Тиигэбэшье эдэ нүхэдэй зохёолнуудые заhуулаад, ном болгожо гаргуулхые элидхэлшэ дурадхаа.

Аймагай газетэнүүдтэ эхилэн бэшэгшэдэй шүлэгүүд олонхи ушарта оройдоо заhагдангүй, түүхэй зандаа гарашана. Энэнь ехэ муу гээшэ. Хэрбээ хаhа саггаа шэнжэлэлдэ ороод, шүүмжэлэгдээд байгаа hаа, тиимэ өөдэгүй ушар тохёолдохогүй hэн ха.

* * *

Конференциин хүдэлмэридэ гансашье залуу зохёолшод бэшэ, мүн мэдээжэ зохёолшод, эрдэмтэд, hургуулиин багшанар хабаадалсажа, олонхинь үгэ хэлэhэн байна. КПСС-эй Буряадай обкомой пропаганда ба агитациин таhагые даагша М. М. Гаськов, ВЛКСМ-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь М. Ф. Маханов, уран зохёолшод Д. Жалсараев, А. Бальбуров, РСФСР-эй Уран зохёолшодой Холбооной правлениин секретарь, «Сибирские огни» журналай ахамад редактор А. И. Смердов, ЛВРЗ-гэй комсомолой эмхиин секретарь А. Лубсанов, «Буряадай залуушуул» газетын редактор Э. Бүрэчный, Агаhaa поэт А. Жамбалон, Усть-Ордаhаа «Ленинэй туг» газетын редакторай орлогшо С. Елаев, Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерствын инспектор Д. Ошоров, РСФСР-эй hургуулинуудай габьяата багша Н. Тулусоева, «Байгал» журналай хүдэлмэрилэгшэ В. Липатов гэгшэд үгэ хэлэжэ, залуу зохёолшодто зүбшэл заабари үгөө.

ВЛКСМ-эй Буряадай обкомой, Буряадай Уран зохёолшодой холбооной баталжа абаhан хамтын тогтоол дээрэ залуу зохёолшодой конференци гурбан жэл болоод лэ хэжэ байхаар хэлэгдээ. Уран зохёолшодой холбоондо, республиканска газетэнүүдтэ, «Байгал» журналда залуу бэшэгшэд орожо, зүбшэл заабари абахаhaa, «Литературна среднуудта» хабаадалсахаhaa гадна, залуу литературай удэр зохёолшодой Холбоондо hара бури үнгэргэдэхөөр хараалагдана.

Дондок УЛЗЫТУЕВ

ЗЭДЫН АЯЛГАҺАА

Хангарал Дабаанһаа
эхиеэ абаад,
Харьялан урдаа
Зэдэ голнай.
Хабсагай шулуу
һэтэ харбаад,
Харайжа буугаа
гэлсэдэг һэмнай.
Захын амаар
заларан гаража,
Замай холы
зориг гуйгаа.
Захаамин дайдаар
задаран таража,
Залгаа олон
голтой золгоо.
Гохой хотогор
Горнин нугаар
Тогтонгүйгөөр тойрон урдаа.
Торгон сэнхир
долгео туугаад,
Толорон байхань
һайхан юм даа.
Борьёлоо шулуун
богоһо дамжан,
Болор сэгээн
хэшэгээ дэлгээ.
Борьёо тала,
Үндэр Гунзан,
Булжамуураар
угтан жэргээ.
Уудам талаяа
ундалуулжа,
Уула майлаар
угалзатаа.
Уугаи зоноо
урмашуулжа,
Уурал һабан,
һолонго татаа.
Загал улаан
бугадал тэршээ
Заадан заадан
зуралзана.
Заята ганса
Сэлэнгэ тээшээ
Замаа сэхэлэн
миралзана.
Эдир наһанай
дуун мэтэ
Эршэтэ огсом сэлгеэ Зэдэ,
Энхэ дэлгэр
эхэ дайдыеш
Эрьежэ ерээб,
амар мэндэ!

***

Сэсэгэй хангал,
хонидой миараан,
Сүсэгы мэтэ
амтан агаар,
Уудам сэгээн
үүр хираан...
Умбан ябанаб
ногоон нугаар.
Эртэ һэриһэн
шубуу шонхор
Эндэ тэндэ
жэргэн гургаа.
Дэлхэйн шарай
сэлмэг хонгор —
Дэлгэр сэржээ дэлгэн жаргаа.
Хойно хойноһоо
мушэд һубарин,
Хорбоо түбиһөө
холодон залираа.
Үүрэй толон
улам бадаран,
Үнгэлиг сэсэгүүд
аалин задараа.
Манхан сэнхир
Зүүн хяраар
Мандаба наран
игаан, игаан.
Магнай халзан
баруун араар
Манан хөөрэбэ —
хүбэн сагаан,
Эрьен тойроод,—
июнь, июнь...
Эрье гангын
мойһон шугы...
Элдин дайдын
агаар тэнюун —
Эдир наһанай
аглаг үлгы.
Хонгор налгай
инаг дүүхэйн
Хонгео хоолой
жэгтэй һайхан.
Хонин һүрэгөө
урда туунхай,
«Хоолой!— гэхэнь
аягтайхан.
Хүтэл майлын
гурьба дээгүүр
Хүтэлөөд ябана
үндэр бороео.
Хүүгэн зүрхэнь
хүлгэд гээ гү?
Хүхын дуугаар
зэдэлээл Борьёо.

***

Бүрэн Хаанай оройһоо
Бүргэд нюдөөр шэнжээ бол,
Үргэн ехэ Борьёогоо
Үльгэршэлэн шэбшээ бол,

Наһанай һайхые эдлэжэ,
Найрлан һууһан үбгэндэл,
Баян хэшэгээ дэлгэжэ,
Баясан һууһан эмгэйдэл

Эржэн мүнгэн шэрээдэ
Эдеэнэй дээжы табиһаншуул,
Улаа мүнгэн хоймортоо
Унданай дээжы бариһаншуул.

Түрын найгин заншалаар
Түмэн һүрэгөө эрьеһэншүүл.
Абдар ханзаа уудалжа,
Алта мүнгөө тоолоһоншуул.

Тоонотойхон гэрэйнгээ
Торгон хибэс олбог дээр
Тобхойлдон һууһан үбгэдтэл
Толгой нюсэгэн гүбээнүүд

Дүтэ дүтэхэн дабшалжа,
Дүхэриг болон жэрьенэ.
Дүнзэ тамхяа бааюулжа,
Дүрбэн зүг руу хурылна.

Үнгэрһэн сагай түүхые
Үльгэрлэн шэбшэжэ һууһандал,
Үнөөнэй сагай һайхые
Юрөөн магтан байһандал

Түбхин шаргал гүбээнүүд
Түрын худанар хэбэртэн.
Һархагай хатууда һогтожо,
Һажан алдаһан янзатай.

Гүбээнүүдэй хоорондуур
Гүрбэлзэжэ урдаһан
Түргэн жороо түйдэлтэй
Дүрбэн сэнхир горходууд

Эдир наһанай охиндо
Эдиеэ гарган матарна.
Элиг наада эрхилжэ,
Эрьен тойрон хатарна.

Урда хойноо оролсон,
Урилдажа дэбхэрнэ.
Урасхал һайн бэеэрээ
Халтиралдажа мэлмэрнэ.

Түрүүлээд Түргэн-Жаргаланта
Түмэн хашарһаа яларуулна.
Хойноһоонь хонгор Инзагата
Хойшоо яаран тэгүүлнэ.

Эхир хоёр Худагын гол
Ээрэмшээжэ жороолно.
Эрбэд соохор унагадтал
Эхиеэ тойроод гороолно.

Үргэн уудам Зэдын гол
Үльгэр домогоор баян һэн.
Үльгэр домогоор баяншье бол,
Үгытэй ядуунь һаял һэн.

Зохёон ябаһан үльгэртөө
Зоболонгуудаа тоолоогүй.
Зол хубидаа этигэжэ,
Зоригоо мүхэн ёолоогүй.

Энэ һайхан сагайнгаа
Энхэ ерэхы зүгнөө һэн.
Найдал дүүрэн түүрээжэ,
Найрлан һуухаа зүгнөө һэн.
Урдын барга
тэрэ сагта
Уруугаа хараһан
тогоон соо мэтэ
Харанхы нүхэндэ
хабхаглууланхай,
Хархис засагта
харшалууланхай,
Малша арадни
мананда тоорин,
Махажа ябаа һэн
нюдэ балай.
Галта замбида
гансаараа дууран,
Гаталжа ядаа һэн
зоболонгой далай.
Дүрбэн зүг,
найман хизаары
Дүлии хооһон
оршолон гэжэ,
Саашаа дабхихын
бодол һанаае
«Сажарын ехэ
нүгэл юм» гэжэ,
Урдахияа хараад лэ
уруу дуруухан
Уршагта наһаяа
тооложо ябаа.
Уйдхар, гунигаа
тарняараа даруулан,
Утахан аялгаар
дуулажа ябаа.
Үбэлжөөн, хабаржаан,
зуһалангуудай
Үедөө тойроһон
дүхэриг cooһoo
Хара зудай,
улаан зудай
Хадарган шэрүүн
һабар cooһoo
Галаб сагта
зугадаашье бол,
Гараха замаа
олоогүй һэн.
Гаржаама зүүжэ,
һүгэдөөшье бол,
Гарьха cooһoонь
гараагүй һэн.
Аржагар долгито
Нева мүрэнһөө
Абарга шанга.
«Аврорын» дохео
Абарал тарнини
зүүдэн cooһoo
Ара зониием
һэргээн бодхоо.
Зуун жэлнүүдэй
зулай дээрэһээ
Зурагас гэһэн
тэрэ дохёо
Аяар тэрэ
баруун тээһээ
Аласай холые
сүмэрэ сохеод,
Зуһалан гэрэй
зузаан зүүдэ
Зууха талаһаань
хуура татаа.
Сэмүүн сагай
сэсэн хуудаһа
Сэлин иража,
шэнээр дуудаа.
Улаан тугта
уряал дууниинь
Ураал тээһээ улаабхилжа,
Саһаар бударан
сагаалхиһан
Саян дээгүүр
сахилгаалжа,
Дээдэ-Үдэ,
Алас-Дурнаар
Дэлхэй тойрон
намилзаба.
Хогоосонии
номнон дуураа —
Хорбоо дэлхэй
хотолзобо.
Шара жадхын —
шарил болоһок
Шанха зүүнэй
Буряад орон
Манан харанхы
нойрһоо һэрин,
Мандаба хөөрэбэ
үүрэй толон.
Хабхаг болоһон
хара тогоогоо
Хамха сохёод
харайн гараба.
Хабхар балай
харанхы cooһoo
Харгы замаа
харан олобо.
Хонгор ехэ
Борьёо, Зэдээр,
Хони малаа
үсхэн тууһан,
Хотогор үргэн
Сэлэнгэ, Үдээр,
Хоймор хэжэ
дэлгэр һууһан
Мүнөө сагай
малша буряад
Мүнхэ золоо
олон олоо.
Аза жаргалаа
өөһэдөө баряад,
Аха дүүнэрэй
нэгэн болоо!

КОМСОМОЛ БАСАГАН ТҮРҮҮЛНЭ

Бодоной совхозой һүбын отделениин һү һаалиин фермын коллективые хуушанай һаалишадай нэгэн, аймагай Соведэй депутат, партиин гэшүүн Ирина Александровна Русакова гэгшэ толгойлно.

Ирина Александровнагай басаган, комсомолка Лидия Русакова эхынгээ, мүн бусад һаалишадай һургаал заабаряар богони болзор соо бэрхэ һаалишан болоо юм. Мүнөө Лидия фермынгээ һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй түрүү һууринда ябана. Үнгэрһэн 9 һара соо тэрэ үнеэн бүриһөө 1636 килограмм һү һаагаа.

БАРГАЖАНАЙ АЙМАГТА

АЖАЛДАА ХАМ ОРОБОД

XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүү хонишод Ханда ба Павел Бубеевтэн жэлһээ жэлдэ ажалдаа амжалта туйладаг заншалтай юм. Энэ жэлдэ тэдэнэр 100 эхэ хонин бүриһөө 97 хурьга абажа түлжүүлээ. Ноoһо хайшалха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ.

Эрхим ажалыень хараадаа абажа, колхозой правлени ба партком эдээндэ Москва—ВДНХ ошохо путёвко барюулһан байгаа. Һаяхан тэдэнэр Москваһаа бусажа ерээ. Мүнөө тэдэнэр ажал дээрээ гаранхай.

Ханда Бадмаевна нэн түрүүн, хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлжэ эхилбэ. Тэрэ дүй дүршэлтэй техник-үрэжүүлэгшэ юм. Мүнөө дүрбэдэхи жэлээ ажаллана.

МОДОШОДОЙ АМЖАЛТА

Онёогой леспромхозой модошод эдэ үдэрнүүдтэ бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа байнад. Намсарай Доржиевич Байминовай даадаг мастерска участогай коллектив социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Модо бэлэдхэхэ 9 һарынгаа түсэб энэ участогайхид 136 процент дүүргэбэ. Любовь Ивановна Козулинагай даадаг мастерска участогай коллектив хоёр[...] һуурида гараа. Эдэ хоёр мастерска участогуудай коллектив[...] үнгэрһэн 9 һарын түсэбһөө [...] дүүр аяар 14580 кубометр мо[до] бэлэдхэһэн байха юм.

Д. А. Кладков, Н. М. Да[...] гэгшэдэй звенонууд модо [...] га дээрэ жэшээтэ һайнаар [...]лана. Эдэнэр халаанайнгаа [...] бари 150 процент хүрэтэр [...] гэдэг байна.

ШЭНЭ ГАРАЖ

Хилгана тосхон жэлһээ жэл[дэ] урган хүгжэнэ. Эндэ һаяхан [...] автомашинын багтаха гараж [...]ригдажа, ашаглалгада [...]. Гараж үбэлдөө ууралаар [...] суулагдаха, мүн эндэнь маш[...]нын заһабари хэгдэхэ юм.

Н. ГАЛДАНОВ

УЛААН-ҮДЭ хотын [...] хоолой зүйлнүүдые наймаа[...] «Заря» гэжэ магазинай [...]лектив улад зоной эрилтэ[...]сэд дүүрэнээр хангадаг[...] һаараа олоной дунда алд[...]хай. Магазинай коллектив [...]тябрь һарынтаа даабари [...]дэр дүүргээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Октя[брийн] 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ [...]гадын» нэрэ зэргэдэ хүр[эһэн] бригадын гэшүүд (зүүн га[ртаһаа]) Л. Латыпова, В. Бесна[...], Г. Санжанова, Р. Салим[...].

А. МАНТАЕВАЙ фо[то].

Онсо юумын үгышье һаа...

Даруухан абари зантай, энеэбхилһэн шэгтэй наймаалагша Федосья Андреевна Братенковае ниислэл хотын 4-дэхи магазинда харахат. Тэрэмнай тус магазинда хори гаран жэл соо хүдэлмэрилнэ бшуу.

Хори гаран жэлэй хугасаа соо нүхэр Братинкова ехэ юумэ ойлгонхой. Худалдан абагшадта анхаралтайгаар, зүлгыханаар хандаад байбал, бүхы ажал урагшатай шэнги байдаг гэжэ нүхэдтөө тэрэ хөөрэдэг. Тиихэ зуураа тэдэниие, илангаяа залуушуулые ажалдаа үнэн сэхээр хандахаар, хүнэй эрилтые хангахын түлөө бүхы оролдолгоёо гаргахаар хүмүүжүүлхые хүсэдэг.

— Манай ажалда онсо юумэн балай үгы даа,—гээд Федосья Андреевна олоншье юумэ хэлэбэгүй —Хүнэйл түлөө хүдэлнэ ха юм ши даа.

Наймаалагша Братинковагай ажалайнь амжалтын эхин тэрэнэй хэлэһэн үгэ cooһoo тобойсо элирнэ. Хүн зоной эрилтэ һайнаар хангаха гээшэ наймаашан бүхэнэй нангин зорилго. Зорилгоёо гүйсэд мэдэрдэг Федосья Братинкова мэтэ наймаалагшад олондо хододоол магтуулдаг, һайханаар дурдуулдаг заншалтай.

Магазинай прилавкын саанаһаа уринаар энеэбхилһэн наймаалагшын дурадхалаар худа[л]дан абагша абахашьегүй [...]еэ абажархидаг үе байдаг. [...]хэр Ф. А. Братинкова эгээл [...] зантай эхэнэр. Тэрэнэй ма[...] соо хододоо эмхи гуримтай, [...]шээ абамаар ариг сэбэр бай[...].

Хори гаран жэл соо най[маа]лагша Братинкова оло[н] [...] Хүндэлэлэй грамотаар, [...] жэл Ленинэй ойн баярай [...]ляар шагнагдаһан юм. Хэр[...] үйлэдбэриинь түсэб тухай [...]бэл, түсэбынь хододоо [...] дүүргэгдэдэг болонхой.

Н. ХАЗАГАЕВ.

Хилын саанаһаа

телефон телеграф радио

Бүгэдэ ниитын анхарал хандуулна

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретрь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр Францида айлшалжа байһан ушар дэлхэйн олониитын, хилын саанахи хэблэлэй гол анхарал хандуулжа байна. Газетэнүүд, радио болон телевидени Л. И. Брежневэй Парижда ерээд байһан тухай олон тоото материалнуудые, фото-зурагуудые толилно, дамжуулна, Францийн Республикын Президентын болон КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин Елисейскэ ордон соо болоһон ёһолол, Версальдахи обед дээрэ хэлэһэн үгэнүүдэй удха тайлбарилагдана.

ПАРИЖ. Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр айлшалалгада Франциин хэблэл бүхэли хуудаһануудые зорюулна. «Л. И. Брежневтэ арадай халуун угталга эмхидхэгдээ», — гэһэн томо гаршаг доро «Юманите» олон тоото материалнуудые толилоо. «Ехэ найдал» гэһэн редакционно статья соо КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин айлшалан ерэлгые Франциин олониитэ үнэн зүрхэнһөө амаршална гэжэ онсолон тэмдэглэгдэнэ.

РИМ. Л. И. Брежневэй Францида айлшалжа байһан тухай мэдээсэлнүүдые Италиин хэблэл үргэнөөр толилно. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин албанай хэрэгээр Франци айлшалалга совет-француз харилсаа холбооной саашанхи хүгжэлтэтэй, Европодо эб найрамдал, аюулгүй байдал хангалгатай тааралдана гэжэ газетэнүүд тэмдэглэнэ.

БОНН. Л. И. Брежневэй Францида айлшалалга уласхоорондын гүнзэгы удаха шанартай үйлэ хэрэг мүн. Гансашье совет, француз арадуудай аша туһада бэшэ, мүн Европын оронуудай бусадшье арадуудай аша туһада гүнзэгы удха шанартай айлшалалга боложо байна гээд Баруун Германиин «Дойче фолькцайтунг» газетын шэнжэлэл соо хэлэгдэнэ.

НЬЮ-ЙОРК. Л. И. Брежневэй Францида албанай хэрэгээр айлшалжа байһан тухай мэдээсэхэ зуураа, «Нью-Йорк таймс» газетэ энэ айшалалгань «хани барисаанай, үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрнэ» гэжэ тэмдэглэнэ.

КНР ООН-ой ГЭШҮҮН БОЛОБО

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). ООН-ой Генеральна Ассамблей Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида Хитадай Арадай Республикын эдлэхэ хуулита эрхэнүүдые һэргээһэн шиидхэбэри гаргаба. Энэл шиидхэбэринь ООН-һoo, тэрэнэй бүхы зургаануудһаа Чан Кай-шин засагай түлөөлэгшэдые зайсуулхаар хараална.

Чанкайшистнуудай ээлдэг һуурние үлөөхэ һэмди гэжэ Холбоото Штадууд хабынгаа хүрэхысэ оролдоһон байна.

МҮНӨӨНЭЙ Гондурас гэжэ гүрэнэй газар дайдые Х. Колумб 1522 ондо нээһэн юм. Испаниинхидай дайлан эзэмдэтэр эндэ элдэб угсаатанай индеецүүд ажаһуудаг байгаа.

Мүнөө Гондурас хадаа Түбэй Америкын эгээн лэ гээгдэнги оронуудай нэгэн болоно. США-гай монополиин дарлалта мүлжэлтэ доро байһан энэ орондо гол түлэб хүдөө ажахы эрхилэгдэдэг. Эндэ банан, кофе ургуулагдана. . Эндэ промышленность огто хүгжөөгүй Улад зонойнь табанай дүрбэн хубинь үзэг бэшэггүй юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бананай плантацинуудта ажаллагшад Сан Педро Сул городой нэгэ үйлсэдэ.

Камера Пресс—ТАСС-ай фото.

ҮНДЭҺЭ ЯҺАНАЙ ИЛГАА ГАРГАГШАДАЙ ААША

ЛУСАКА. (ТАСС). Үндэһэ яһанай илгаа гаргадаг засагаархидта эсэргүү тэмсэлшэдые ЮАР-ай правительство мүрдэн хашана гэжэ Иоганнесбургһаа абтаһан мэдээсэлнүүд соо хэлэгдэнэ. ЮАР-ай долоон ехэ хотодо засагаархид нэгжүүл хээ, олон хүниие барижа хаагаа. Энэ хүлгөөнэй үедэ хэдэн зуун багшанар, студентнэр болон шажанай хабаатан баригдаһан, мүшхүүлһэн байна.

Мэдээжэ драматург Атол Фугард, епископ Филипп Рассел, «Ивнинг пост» газетын главна редактор Джон Сузерлэнд, эрхэ сүлөөгэй түлөө мэдээжэ тэмсэлшэ Нельсон Мандела гэгшын һамганай байдаг гэрнүүдтэ, мүн ЮАР-ай бусад политическэ, олониитын ажал ябуулагшадай гэрнүүдтэ добтолго хэгдээ.

ХАНОЙДО БОЛОҺОН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

ХАНОЙ. (ТАСС). Эндэ ДРВ болон КНДР-эй партийно-правительственна делегацинуудай хоорондо октябриин 25-да хөөрэлдөөнүүд болоо гэжэ Вьетнамай информационно агентство мэдээсэнэ. Хөөрэлдөөнүүдэй үедэ Вьетнамай делегациие — ПТВ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ДРВ-гэй правительствын премьер-министр Фам Ван Донг, Корейн делегациие — ТПК-гай ЦК-гай Политическэ комитедэй гэшүүн, КНДР-эй Министрнүүдэй Кабинедэй түрүүлэгшын орлогшо Пак Сен Чер толгойлоо.

Үдэшэниинь КНДР-эй партийно-правительственна делегациин хүндэлэлдэ Ханойн ажалшадай митинг болоо.

ЭРИД ШАНГА ШИИДХЭБЭРИ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Зүүн-Урда Азидахи дай болюулхые үнэнхэһөө хүсэнэбди гэдэг правительствынгаа батамжада американ арад этигэхээ болинхой. «Эб найрамдал ба үнэн зүб хэрэг хамгаалха арадай нүхэсэл» гэжэ эмхиин түлөөлэгшэ С. Пек эндэ болоһон пресс-конференци дээрэ тиигэжэ мэдүүлээ. Энэ конференцинь Индохитад тушаа США-гай правительствын политикые мүрдэхэ «ехэ жюрин» хүдэлмэридэ зорюулагдаһан байна. Жюрин гэшүүд — американ олониитын мэдээжэ түлөөлэгшэд: юристнүүд, шажанай албатад, студентнэр, негритян зоной түлөөлэгшэд — вьетнам арадта ехэ гасалан зоболон үзүүлжэ байгаа Америкын өзэрхэг түримхэй политикые эрид шууд буруушааһан шиидхэбэри гаргаа.

Вашингтондо гурбан үдэрэй турша соо зүблөө хэһэн «ехэ жюрин» гэшүүд энэ асуудалаар нэгэн һаналтай байба: Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын программа Зүүн-Урда Азидахи алалсаа хюдалсаае болюулха үнэхөөр таарамжатай үндэһэ һуури болохо гэжэ нэгэ һаналтайгаар мэдүүлээ. Энэ программа Урда Вьетнамдахи байдалые политическэ талаарнь гуримшуулан заһаруулха арга олгохо гэжэ дурсагдаһан эмхиин хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Р. Дэвис тэмдэглэбэ.

Пресс-конференциин үедэ документальна фильм харуулагдаа. Американ сэрэгшэд Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүү агаарай дай болюулаагүй, харин улам шангадхажа байна гэжэ тэрэ фильм элишэлнэ.

Буу зэбсэгтэ түшэглэһэн политика

ЛОНДОН. (ТАСС). Англиин солдадуудай Белфаст хотын хоёр эхэнэрые алаһанһаа уламжалан, Ольстерто шэнэ хүсэтэйгөөр хүн зоной хүлгөөн болобо. Алуулһан нэгэ эхэнэрынь дүрбэн үхибүүтэй байгаа.

Ньюри хотодо хүн зон болон солдадуудай хоорондо тулалдаан боложо, буу зэбсэггүй 3 ирландец алуулаа. Дураа гутаһан хүн зон үйлсэнүүдтэ гаража, баррикадануудые бодхоогоо.

Һүүлэй хоёр хоногой алалсаанай удаа 1969 онһоо эхилжэ Ольстерто алуулагшадай тоо 130 гараба. Хойто Ирландиин асуудалые шиидхэхэ хэрэгтэ буу зэбсэгтэ түшэглэдэг Англиин засагаархидай колониальна политикын хойшолон энэл даа.

Венесуэлын президентын хэлэһэн үгэ

КАРАКАС. (ТАСС). Ороной штадуудай губернаторнуудай 14-дэхи зүблөөнэй нээлгэ дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, Венесуэлын президент Рафаэль Кальдера гэгшэ харин нефтиин монополинуудые гүрэнэй мэдэлдэ абаха гэһэн шиидхэбэриин ороной экономикые хүгжөөлгэдэ гүнзэгы удха шанартайе онсолон тэмдэглээ.

СПОРТЫН ҺОНИН

ФУТБОЛ. СССР-эй суглуулагдамал командынхид үсэгэлдэр Испаниин футболистнуудтай ээлжээтэ наадаяа үнгэргэбэ. Эдэнэр хоорондоо наадахадаа Европын түрүү һуури эзэлхэ мүрысөөнэй 1/4 нааданда хабаадалсаха эрхэ олохын түлөө тулалдаба. Манай ороной суглуулагдамал команда талмайн эзэдтэй тэнсээл һаа, удаадахи нааданда хабаадалсаха юм. СССР-эй суглуулагдамал командада вратарьнууд — Рудаков, Банников, хамгаалагшад — Дзодзуашвили, Шестернев, Хурцилава, Истомин, Капличный, Зыков, полузащитнигууд — Долматов, Федотов, Колотов, Коньков, Киселёв, Мунтян, добтологшод — Шевченко, Бышовец, Еврюжихин, Ищтоян гэгшэд оруулагдаһан байна.

ГИМНАСТИКА. Уфа хотодо эхэнэрнүүдэй дунда түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ СССР-эй эхэнэрнүүдэй команда ГДР-эй спортсменкэнүүдые 376,85:376,7 гэһэн тоотойгоор шүүбэ. Эндэ өөр хоорондын мүрысөөндэ Белоруссиин Ольга Корбут, Грузиин Русудан Сихарулидзе гэгшэд эрхимлэжэ, түрүүшын хоёр һуури эзэлээ. ГДР-эй спортсменка С. Левс гэгшэ гурбадахи һууринда гараа.

ХАБАРОВСК. Октябриин 27-ной үдэр Япониин хоккейн команда иишэ ерэбэ. Ерэхэ жэлдэ олимпиин нааданда хабаадалсаха болоһон Японой хоккеистнүүд ноябриин арбан болотор Алас-Дурна, Сибириин хотонуудай спортсменүүдтэй долоон уулзалга үнгэргэхөөр хараална. Эдэнэр Хабаровск хотын хоккеистнүүд[тэй] гурбан, Новосибирск, Ново[кузнецк] хотонуудай спортсмен[үүд]тэй хоёр-хоёр удаа наадаха [...]гэтэй.

СОЧИ. Эхэнэр шатаршад[ай] дунда СССР-эй түрүү һуури [эзэл]хын түлөө эхилһэн мүрысөө[ндэ] арбан зургаадахи наадан [үнгэр]гэгдэбэ. Энэ үдэр Левитина [...]никуе, Кислова Фоминае, [...]бадзе Балашовае, Семёнова [...]вак гэгшые шүүһэн, Рубцова [...]туловская хоёрой наадан тэнсэ[...]гээр дүүрэһэн байна. Бусад [...]тинууд хойшолуулагданхай.

Арбан зургаадахи наада[н...] удаа Левитина 12 очкотой [...]рүүлжэ ябана. Ленинградай [...]рэнэй университедэй 17 наһат[ай] студентка Левитина СССР[-эй] спортын мастерай нормо [...]дэр дүүргэбэ. Шатаршад Шу[...] 10,5 очко, нэгэ хойшолуулаг[да]һан партитай, Семенова — 10,[...] Козловская — 10, нэгэ хой[шо]луулагдаһан партитай, Затул[ов]ская 9,5 очкотой болонхой.

ТОКИО. Үбэлэй олимпиин [...]да үнгэргэхэ эмхидхэлэй ко[митетэй]дүүдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, [Сап]поро хотодо үнгэргэгдэхэ хо[ккейн] нааданда арба нэгэн команда [хаба]адалсаха дуратай байһанаа [мэ]дүүлээ. Тэдэнэй тоодо СССР-[ай,] Чехословакиин, Швециин, [Фин]ляндиин, ФРГ-гэй, Швейцари[ин,] США-гай, Норвегиин, Польш[ин,] Югославиин, Японой суг[луу]лагдамал команданууд бии.

(ТАСС).

Энхир экран

МОСКВА ХАРУУЛНА:

18.10—футболоор Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөндэ Испани—СССР-эй суглуулагдамал командануудай хоорондо үнгэргэгдэһэн наадан дабтагдаха. 19.45—орон доторхи һонин.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:

20.00—«Сэлэнгэ» гэһэн телевизионно журнал. 21.00—теленорама. 21.20 — «Комсомол, энэ шинии орденууд» гэһэн документальна фильмын 4-дэхи serинь харуулагдаха. 21.50—камерна концерт.

МОСКВА ХАРУУЛНА:

22.30—«Олон миллион арадуудай ленинскэ университет» гэһэн дамжуулга. 23.00—«Сохранившие огонь» гэһэн уран һайханай телевизионно фильм. 24.00—«Время» гэһэн һүүлэй һонинной программа. Эндэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежневэй Франциаар айлшалгада зорюулагдаһан дамжуулга болохо.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. [...] Брежневэй Францида [...] байһан тухай ТАСС-[ай] [мате]риалнууд. «Октябриин [...]лай хүндэлэлдэ» гэһэн [...] гаршаг доро информа[ци]. «Буряадай журналист[нуудай] съезд»—Ц. Митыповэй [...].

Хоёрдохи хуудаһанда. [...] профсоведэй пленумһэ[...] соон. «Ой модоной бая[лиг] гамтайгаар хандаха»—В. [...]бевой корреспонденци. [...] орон доторнай. Редакцид[а ерэ]һэн бэшэгүүдһээ.

Гурбадахи хуудаһанда. [...] Косыгинай албан хэрэгээ[р Ка]нада айлшалжа [бай]хай ТАСС-ай материал[нууд.] Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. [...]тар ула мүрыень мүшхэ[...]жэ милициин хүдэлмэрил[эгшэ]дэй ажал хэрэг тухай кор[рес]понденци. АПН-эй матери[ал]нууд.

Редакторай орло[гшо] М. Н. НИМА[ЕВ].

Н-01593. Заказ № [...]